

SİGORTACILIK KANUNU'NUN 33/B MADDESİ BAĞLAMINDA, HAK SAHİPLERİNCE ARANMAYAN ALACAKLARIN DEVLETE DEVRİ KURUMUNA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1404914>

Doç. Dr. Damla KÜÇÜK*

Öz

Ülkemizde hak sahiplerince aranmayan hakların devlete devrini öngören temel düzenlemelerden birisi Sigortacılık Kanunu'nun sahiplerine ödenmesi gereken sigorta alacaklarının, zamanaşımına uğraması ve hak sahibine ulaşılamaması hâlinde, Güvence Hesabı'na devredileceğini belirten 33/B maddesidir. Benzer bir diğer düzenleme de Bankacılık Kanunu'nun 62. maddesinde yer alır. Her iki düzenlemede de kanun koyucu bir hakkın sahibince aranmadığının kabulü, böylece devlete devrinin sağlanabilmesi için ilgili hakkın zamanaşımına uğramış ve hak sahibine karşı gerekli bildirim ve ilanların yapılmış olmasını aramıştır. Bu konuda ayrıntılı düzenlemelere ve eski bir yargı geçmişine sahip Amerika Birleşik Devletleri'nde ise bir hak, ancak adına "terk süresi" (dormancy period) denilen bir sürenin, hak sahibinin hakkının varlığından haberdar olduğunu ve hak üzerindeki sahiplik iddiasını devam ettirdiğini gösteren herhangi bir eylemi olmaksızın geçmesi durumunda, "sahibince aranmayan" yani "terk edilmiş bir hak" olarak kabul edilmektedir. İşte, Türk kanun koyucusunun geçmesi ile birlikte ilgili hakkın -terk edildiği kabul edilerek- devlete devrini sağlayan bu süreyi "zamanaşımı" olarak adlandırıp, meseleyi bu kurum üzerinden düzenlemesi, mahkemelerin de bir hakkın terk edilmiş sayılması için geçmesi gereken süreyi zamanaşımı olarak tanımlayıp, uyumsuzlukları da bu kurum üzerinden çözmeye çalışmasına yol açmıştır. Bu ise bir yandan zamanaşımı kurumunun geleneksel ilke ve kurallarının ihlaline, diğer yandan terk edilmiş hakların devlete devri kurumunun kendine has ilke ve kurallarının oluşturulmasına engel olmaktadır.

* Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Sakarya (dkucuk@sakarya.edu.tr) ORCID: 0000-0002-4246-0764 (Gönderim Tarihi: 14.12.2023-Kabul Tarihi: 28.02.2024) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

Anahtar Kelimeler

Hak sahiplerince aranmayan alacaklar, Sigortacılık Kanunu, Bankacılık Kanunu, Zamanaşımı, Terk süresi

**EVALUATIONS REGARDING THE INSTITUTION OF
TRANSFER OF UNCLAIMED RECEIVABLES TO THE STATE IN
THE CONTEXT OF ARTICLE 33/B OF THE INSURANCE LAW**

(Research Article)

Abstract

In our country, one of the primary regulations that orders the transfer of unclaimed rights to the state is Article 33/B of the Insurance Code declares the insurance proceeds that must be paid to the owners will be transferred to the Assurance Account, in case of the statute of limitations expires and the owner cannot be reached. Another similar regulation is included in Article 62 of Banking Code. In both regulations, the law maker orders that it must be statute of limitation of the relevant right expired and the necessary notifications and announcements have been made for owner, for accepting a right is unclaimed right and thus can be transferred to the states. However, in the United States of America, which has detailed regulations and a long history of jurisdiction on this subject, a right can only be accepted as unclaimed right or not sought by owner after if a period which called "dormancy period" , passes without any action that shows that the owner is aware of the existence of his right and continues to claim ownership over it. Because of law maker calls this period which ensures the transfer of the right to the state - assuming it has been abandoned - as "statute of limitation" and regulates the issue through this institution, the courts define this period which must pass for a right can be considered abandoned as statute of limitations too and try to resolve disputes through this institution. This, on the one hand, causes the violation of the traditional principles and rules of the statute of limitations institution, and on the other hand, prevents the creation of unique principles and rules of the institution of transfer of unclaimed rights to the state.

Keywords

Unclaimed rights, Insurance Law, Banking Law, Statute of limitations, Dormancy period

GİRİŞ

Kanun koyucu sigorta sözleşmesinden doğan ve hak sahiplerince aranmayan alacakların, sigorta şirketlerinin elinde kalmasını uygun bulmamıştır. Nitekim 2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda (SK) bu alacakların Güvence Hesabı'na gelir olarak kaydedileceği belirtilmiştir. Esasında, bu yöndeki düzenlemelere Sigorta Murakabe Kanunu'nda (SMK) olduğu gibi, 1933 yılından bu yana bankacılık mevzuatında da yer verilmektedir. İlgili çeken husus ise kanun koyucunun bu düzenlemelerdeki yanlış tutumunun yargıya yansımaları sonucu, özel hukukun yerleşik kurumlarından birisi olan zamanaşımı kurumunun atıl hale getirilerek özellikle sigorta şirketleri ve bankalar bakımından haksız kararların veriliyor olmasıdır.

Öte yandan, sahiplerince aranmayan hakların devlete devrini öngören düzenlemeler, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) de vardır. Ancak mesele, zamanaşımı, hak sahibine yapılacak bildirimlerin amacı, ihlalinin sonuçları gibi hususlarda, Türk hukukuna göre oldukça farklı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu yönden, yapılacak bir karşılaştırmanın Türk hukukundaki düzenlemelerin yorumlanması ve olması gerekenin tespiti bakımından yararlı olacağı düşüncesindeyim. Bu amaçla çalışmada ilk olarak hak sahiplerince aranmayan haklara ilişkin Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan düzenlemeler ve yargının tutumunun genel esasları üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın temel hedefi; halen yürürlükte olan SK'nin 33/B maddesi ve buna istinaden çıkarılan Özel Hukuk Hükümlerine Tabi Sigortalar Kapsamında Hak Sahiplerince Aranmayan Paralar Hakkında Yönetmelik (Sigorta Alacakları Yönetmeliği) bağlamında, hak sahiplerince aranmayan alacakların, devlete (kamuya) devrini öngören düzenlemelerde yer verilen süre ve bildirim yükümlülüklerinin anlamı, amacı ve işlevinin aslında ne olduğu ve bu kapsamda ortaya çıkacak hukuki sonuçların neler olabileceğine ilişkin sorulara cevap bulabilmektir. Ancak bu soruların cevaplanması öncelikle konuya ilişkin olarak bankacılık mevzuatında ve mülga SMK'nin 19. maddesinde yapılan düzenlemelerin ve düzenlemelere ilişkin Yargıtay'ın yorum tarzının ele alınmasını da zorunlu kılmaktadır. Zira meselenin anlaşılır hale getirilmesi için bu gereklidir. Dolayısıyla çalışmada ikinci olarak bankalarda bulunan ve hak sahiplerince aranmayan mevduat alacaklarının devlete intikalini öngören düzenlemelerle, mülga SMK'nin 19. maddesindeki düzenleme ve Yargıtay'ın bu düzenlemelere ilişkin yorum tarzı değerlendirilecektir. Ardından sigorta alacaklarının Güvence Hesabı'na intikalini öngören düzenlemelerle, Yargıtay ve bölge adliye mahkemelerinin (BAM) bu düzenlemeleri yorum tarzı ele alınıp, konuya ilişkin öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

I. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE HAK SAHİPLE- RİNCE ARANMAYAN ALACAKLARIN DEVLETE DEVRİ KURUMUNUN GENEL ESASLARI

Anglo Amerikan ve Sakson Hukukları'nda, sahiplerince aranmayan haklara (abandoned/unclaimed property) ilişkin yapılan düzenlemeler¹, genel olarak escheat" kavramı² altında anılan ve hakkın çeşitli nedenlerle hükümran güce devredilmesini sağlayan hukuki bir kuruma dayandırılmaktadır³. Anglo Amerikan ve Sakson hukukları bakımından, İngiltere'de XII. yüzyılın başlarından itibaren var olduğu kabul edilen bu kavramla tarihsel olarak; hak sahibi belli bir süre boyunca ortaya çıkmadığı için terk edildiği kabul edilen araziye (real property), hükümran güç tarafından el konulması anlatılmaktadır⁴. Zira Ortak Hukuk'ta (Common Law), arazinin gerçek sahibinin feodal bey / kral olduğu kabul edilmekteydi⁵. Dolayısıyla feodal beyin, öngörüle-
meyen birtakım olayların ortaya çıkması veya kiracının yokluğunda, asıl

¹ Bu konudaki yasal düzenlemelerin ABD'deki tarihi gelişimi hakkında bkz. **Garrison**, Ray H.: "Escheats. Abandoned Property Acts, and Their Revenue Aspects", Kentucky Law Journal, Vol. 35, Iss. 4, 1947, s. 306 vd.

² Kökenini Roma hukukundan alan bu kurum, aynı zamanda mirasçı olmadığı için, terekenin devlete devredilmesine ilişkin uygulamanın da kökenini oluşturmaktadır. Bkz. **Auten**, David C.: "Modern Rationales of Escheat", University of Pennsylvania Law Review, Vol. 112, No. 1, 1963, s. 96, 97; **Meadows**, James D.: "Revisions in Abandoned and Unclaimed Property Legislation: A Look at the 1981 Uniform Unclaimed Property Act and West Virginia's Revised Uniform Act", West Virginia Law Review, Vol. 85, Iss. 5, 1983, s. 971, dn. 8; **Gregory**, Teagan J.: "Unclaimed Property and Due Process: Justifying 'Revenue – Raising' Modern Escheat", Michigan Law Review, Vol. 110, Iss. 2, 2011, s. 322.

Nitekim Türk hukukunda da bankalar nezdinde bulunan alacak ve diğer hakların devlete intikalini öngören düzenlemeler, mirasçısı olmayan terekenin devlete intikalini öngören düzenlemelere benzetilmektedir. Bkz. **Battal**, Ahmet: "Mevduatta Zamanaşımı Konusundaki Mevzuatın ve Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi", BTHAE Banka Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 2007, s. 150; **Rüzgar**, Yurdagül: "Mevzuat, Yargıtay Kararları ve Doktrin Işığında Mevduatta Zamanaşımının Değerlendirilmesi Mevduatın İfade Edilmemesinin Hukuki Sonuçları", Bankacılar Dergisi, S. 63, 2007, s. 72.

³ Bkz. **Garrison**, s. 302 vd.; "Revised Uniform Unclaimed Property Act", s. 1, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

⁴ Bkz. **Meadows**, s. 971.

⁵ Bkz. **DeCarrera**, Kimberly: "The Holder's Introduction to Unclaimed Property", s. 2 (sayfa numaraları çıktı üzerinden verilmiştir), <https://decarreralaw.com/unclaimed-property/introduction-to-unclaimed-property/>, ET: 12.02.2023; **Meadows**, s. 971.

sahibi olarak araziye el koyma hakkı vardı⁶. Buna karşılık, hükümler gücün taşınırlara el koyması ise “bona vacantia” kavramı ile anlatılmaktaydı⁷.

Bir monarşinin veya feodal yönetimin söz konusu olmadığı ABD’de ise “escheat” kavramı devletin -taşınır, taşınmaz mal (üzerindeki aynı haklar) veya alacak hakkı ayrımı yapılmaksızın- sahibi tarafından terk edildiği kabul edilen her türlü hak üzerindeki hâkimiyet hakkını anlatmak üzere kullanılan bir kavram hâline gelmiştir⁸.

Devletin, bu tür haklara el koyma hakkının meşruiyeti ise ortaya çıkmayan ve çoğunlukla neden ortaya çıkmadığı belli olmayan hak sahiplerinin korunması⁹ ve bulunması¹⁰, borçlu ve / veya zilyet kişileri bu hakları ellerinde tutmalarından kaynaklanacak masraf ve sorumluluktan kurtarmak, borçlu ve / veya zilyet kişilerin bu şekilde beklenmedik ve emeğe dayanmayan kazançlar elde etmesini önlemek, bu hakların oluşturduğu fonların borçlu ve / veya zilyet konumdaki birkaç şirket veya işletme yerine toplum yararına ticari hayata döndürülmesi ile ekonomik bir avantaj elde etmek, bu haklara üçüncü kişilerce el konulmasının önlenmesi¹¹, kamu güvenliği gibi farklı gerekçelere dayandırılmaktadır¹². Bununla birlikte doktrinde gerçek

⁶ Bkz. **Meadows**, s. 971.

⁷ Bkz. **Meadows**, s. 971. İki hukuki kurum arasındaki diğer temel fark ise “escheat” kurumunda devlet, hâkim güç olarak ilgili taşınmaza, o taşınmazın nihai varisi olarak el koyarken, “bona vacantia” kurumunda devletin başkasına göre o taşınmaza sahip olmaya daha çok hakkı olduğu düşüncesi yatmaktadır. Bkz. **Berkley**, Robert E.: “Escheat of Corporate Intangibles: Will the State of the Stockholder’s Last Known Address Be Able to Enforce Its Right?”, Notre Dame Law Review, Vol. 41, Iss. 4, 1966, s. 560.

⁸ Bkz. **Meadows**, s. 971; **Gregory**, s. 323, dn. 21; **Garrison**, s. 304; **Berkley**, s. 560.

⁹ Nitekim bu hakların, borçlunun (şirketin) faaliyetsiz kalması, iflası, tasfiyesi, zimmet vb kötüye kullanımı, hatta zamanaşımı nedeniyle kaybolması riskine karşı, bu tür riskler taşımayan devletin emanetinde kalması daha güvenli olacaktır. Ayrıca bu sayede hak sahibi hiç ortaya çıkmazsa, bunlardan toplum yararlanacaktır. Bkz. **Saltzman**, Michael I.: “Providing Protection In State Unclaimed Property”, Tax Notes, 2000, s. 1602, <https://www.americantaxpolicyinstitute.org/wp-content/uploads/2017/02/saltzman.pdf>, E.T.: 05.07.2023; **Garrison**, s. 306; **Shestack**, Jerome J.: “Disposition of Unclaimed Property – A Proposed Model Act”, Illinois Law Review, Vol. 46, No. 1, 1951, s. 51.

¹⁰ Keza hakkın devlete devredilecek olması, borçluyu hak sahibini bulmaya teşvik edebilir. Örneğin borçlu banka, mevduatın devlete devri yerine bankada durmaya devam etmesini arzulayacak, hak sahibine ulaşmada daha istekli olacaktır. Bkz. **Auten**, s. 102.

¹¹ Mesela, sahibince aranmayan şirket paylarına devlet tarafından el konulmadığı takdirde, bu paylar şirket sona erdiğinde diğer ortaklar arasında paylaşılacaktır. Bkz. **Auten**, s. 99, 100.

¹² Bu gerekçeler hakkında genel olarak bkz. **Auten**, David C.: “Modern Rationales of Escheat”, University of Pennsylvania Law Review , Vol. 112, No. 1, 1963, s. 95-134. Ayrıca bkz. **Meadows**, s. 972; **DeCarrera**, s. 4; **Robert Jr**, Johnson/**Brandi**, Wendt: “Unclaimed Property: Should You Give Escheat?”, s. 7 (sayfa numaraları çıktı üzerin-

nedenin, devletlerin vergi dışında bir başka gelir kaynağı elde etme arzusu olduğu da ifade edilmektedir¹³.

Sahibince aranmayan hakların devlete devrini öngören kanunlar, devrin ne şekilde yapıldığına göre iki kategoriye ayrılmaktadır: Belli bir sürenin geçmesi ile sahibince aranmayan hakkın devlete kalıcı olarak devrini sağlayan kanunlar “kalıcı devir kanunları” (permanent escheat statutes / true escheat) olarak adlandırılmaktadır¹⁴. Sahibince aranmayan bir hakkın, sahibi lehine denetleyip, gözetmesi amacıyla devlete devrine izin veren kanunlar ise “emanetçi devir kanunları” (custodial escheat statutes) adıyla anılmaktadır¹⁵. Nitekim ikinci durumda devlete devredilen hakkın sahibi, hakkını kaybetmemekte, gelecekte devlete karşı hakkının iadesini talep etme hakkını elinde tutmaya devam etmektedir¹⁶. Ancak devlete karşı iade talebinde bulunan hak sahiplerinin sayısının çok az olduğu¹⁷, bu nedenle iki kanun arasındaki bu teorik farkın, uygulamada genellikle ortaya çıkmadığı da ifade edilmektedir¹⁸.

ABD’de, sahiplerince aranmayan hakların akıbetinin, eyalet nezdinde düzenlenecek bir mesele olduğu kabul edilmektedir¹⁹. Bununla birlikte, konuya ilişkin usul ve esasları düzenleyen temel kanunun, Türkçe’ye “Talep

den verilmiştir), https://www.afponline.org/docs/librariesprovider8/default-document-library/unclaimed-property---should-you-give-escheat---8-29-19.pdf?sfvrsn=95bb1a6b_2, E.T.: 03.03.2023; **Saltzman**, s. 1601. Ayrıca bkz. “Revised Uniform Unclaimed Property Act”, s. 1-3, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf, E.T.: 02.02.2023.

¹³ Bkz. **Meadows**, s. 972; **Millar**, Ethan D./**Heyman**, Scott/**Noe**, Charolette: “Building a Better Unclaimed Property Act”, *The Business Lawyer*, Vol. 73, 2018, s. 714; **Saltzman**, s. 1599, 1600.

2011 yılında ABD toplamında eyaletlerin, bu yolla 40 milyar Dolar’dan fazla değerdeki hakka el koyduğu ifade edilmektedir. Bkz. “Revised Uniform Unclaimed Property Act”, s.5, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdfE.T.: 02.02.2023.

¹⁴ Bkz. **Meadows**, s. 972; **DeCarrera**, s. 4, 5.

¹⁵ Bkz. **Meadows**, s. 972; **Auten**, s. 97.

¹⁶ Bkz. **Meadows**, s. 972; **Garrison**, s. 305.

¹⁷ Bkz. **Millar/Heyman/Noe**, s. 714; **Saltzman**, s. 1600; **Gregory**, s. 323.

¹⁸ Bkz. **Meadows**, s. 972.

¹⁹ Bkz. **Russell**, R. Jason/**Grzaslewicz**, D. Barnaby: “Unclaimed Property: Holder Beware”, s. 2, <https://www.morrisnichols.com/assets/htmldocuments/BylinedArticles/UnclaimedPropertyHolderBeware4-529-0747.pdf>, E.T.: 04.03.2023; **Mayo**, K. Reed: “Virginia’s Acquisition of Unclaimed and Abandoned Personal Property”, *William & Mary Law Review*, Vol. 27, Iss. 2, 1986, s. 417; **King**, William S.: “A Bridge Too Far: Due Process Considerations in State Unclaimed-Property Law Enforcement”, *Suffolk University Law Review*, Vol. XLV, No. 4, 2012, s. 1256.

edilmeyen Haklara İlişkin Yeknesak Kanun” (Model Kanun) olarak çevrilebileceğini düşündüğüm “(Revised) Uniform Unclaimed Property Act” (RUUPA) olduğunun altı çizilmelidir. Bu kanun, eyaletler arasındaki farklı düzenlemelerin doğurduğu sorunları gidermek ve ülke genelinde yeknesak bir düzenlemenin oluşmasını sağlamak için ilk kez 1954 yılında düzenlenen ve bütün eyaletlerin aynen veya bazı değişikliklerle iç hukukuna taşıdığı bir model kanundur²⁰.

Model Kanun'un ön sözünde, getirilen düzenlemelerle iki amacın güldüğü ifade edilmiştir. Bunlardan asli olanı, sahibinin kimliğinin tespitinin olanaklı olduğu haklara, iadesini sağlamak üzere sahibi lehine el konulmasıdır²¹. Yani Model Kanun, esasen emanetçi devir kanunlarından²². İkinci amaç ise sahibini tespit olanağı kalmayan haklara toplumun yararına kullanımının sağlanması için, kalıcı bir şekilde el koyulmasıdır²³.

Model Kanun'un kapsamına giren haklar; ya devlet veya başka bir kamu kurumu tarafından bahşedilen veya borçlu ve / veya zilyet kişiyle girilen hukuki ilişki nedeniyle doğan para, kripto para, faiz alacakları, şirket payları, çek, poliçe vb kıymetli evraktan doğan haklar, vadeli - vadesiz mevduatlar, ödenmemiş maaşlar, banka ve benzeri güvenlik kasalarında tutulan kıymetler, hatta madenlerin çıkarılmasından veya işletilmesinden doğan haklar dahil, geniş bir yelpazeye yayılmıştır²⁴. Ayrıca emeklilik veya işsizlik fonları gibi fonlarca dağıtılması gereken pay ve menfaatlerin yanı sıra, yıllık gelir sigortası (annuity contract), ister zarar ister meblağ sigortası türünde olsun, her türlü sigorta sözleşmesinden doğan ve ödenmesi gereken sigorta bedeli ve tazminat alacakları da Model Kanun'un kapsamına alınmıştır²⁵.

²⁰ Bkz. **Trost**, Charles A./**Houghton**, Michael/**Grzaslewicz**, Barnaby/**Wolff**, Kaitlin D./**Orzeske**, Benjamin: “The Revised Uniform Unclaimed Property Act: A Response to Issues Raised in *The Business Lawyer*, Volume 73, Issue 3”, *The Business Lawyer*, Vol. 74, No. 3, 2019, s. 789; **King**, s. 1253; **Riley**, Alyca: “Unclaimed Life Insurance Proceeds and The Duty to Search: Who is The True Beneficiary?”, *Baylor Law Review*, Vol. 68, No. 3, 2016, s. 822; **DeCarrera**, s. 20. Ayrıca bkz. “Revised Uniform Unclaimed Property Act”, s. 1, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf, E.T.: 02.02.2023.

²¹ Bkz. **Trost/Houghton/Grzaslewicz/Wolff/Orzeske**, s. 791.

²² Bkz. **Millar/Heyman/Noe**, s. 713.

²³ Bkz. “Revised Uniform Unclaimed Property Act”, s. 3, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf, E.T.: 02.02.2023.

²⁴ Bkz. **Riley**, s. 821; **Robert Jr/Brandi**, s. 4; **Shestack**, s. 48, 49.

²⁵ Bkz. “Revised Uniform Unclaimed Property Act”, Section 102/13-24, 205, s. 14-16 vd. - 34, 35, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf, E.T.: 02.02.2023.

Model Kanun'da, Türk Hukuku'nda kullanılan şekliyle “hak sahibi” kavramı, “owner” kavramı altında genel olarak; mevduat sahibi (depositor), alacaklı (creditor), yatırım fonları gibi trustların²⁶ lehtarları (beneficiary), para veya parayla ölçülebilecek bir değer elde etmek için kullanılabilir bir evrakın (record) yasal taşıyıcısı (lawful bearer) gibi kişiler dahil olmak üzere, Model Kanun'un kapsamına alınmış haklar üzerinde, kanunlar uyarınca veya hakkaniyete (equity) dayanarak mahkeme kararıyla hak sahibi olduğu kabul edilen malik veya intifa hakkı sahibi kişiler veya bunların yasal temsilcileri, şeklinde tanımlanmıştır²⁷. Kavram bu yönden örneğin bir çekin lehtarlarını, şirket pay sahiplerini, sigortalı veya lehtarları ve benzerini kapsamaktadır²⁸.

Sahiplerince aranmayan hakları, yetkili kamu kurumuna (administrator) devretmekle yükümlü olan kişiler ise “holder” kavramı altında; Model Kanun'un kapsamına giren hakları, sahibine ödemekle, teslim etmekle veya onun hesabına tutmakla borçlu olan kişi, olarak tanımlanmıştır. Açıktır ki bu tanımın içine hem gerçek hem tüzel kişiler girer²⁹. Nitekim ayrı bir tüzel

Ayrıca bkz. **Biek**, John A.: “State Law & State Taxation Corner”, s. 50, https://www.nge.com/portalsresource/lookup/poid/Z1tOI9NPluKPtDNIqLMRV56Pab6TfzcRXncKbDtr9tObDdEnG3Co0!/arFile.name=/Biek_abandonedproperty.pdf, E.T.: 04.03.2023; **Russell/Grzaslewicz**, s. 2.

²⁶ İnançlı bir işlem olduğu söylenebilecek “trust” kavramı, bir kişinin (trustor (inanın)) bir mal varlığı değerinin yasal sahiplik hakkını, lehtarın (beneficiary) menfaati ve yararlanması için başkasına (trustee (inanılan kişi)) devretmesiyle ortaya çıkan üç taraflı bir ilişki olarak tanımlanabilir. Bkz. **Ausness**, Richard C.: “The Role of Trust Protectors in American Trust Law”, Real Property, Trust and Estate Law Journal, Vol. 45, 2010, s. 320.

²⁷ Bkz. “Revised Uniform Unclaimed Property Act”, Section 102/21, s. 16, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

²⁸ Bkz. **DeCarrera**, s. 5, 6.

ABD’de, tacir kişilerin haklarının takibinde zayıflık göstermeyecekleri, tüketiciler gibi devletin yardımına ihtiyaç duymayacakları gerekçesiyle, şirket veya ticari işletmeler arasındaki ticari ilişkilerden doğan hakların da devlete devri gereken haklardan olduğunun kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin bir tartışma söz konusudur. Bu nedenle pek çok eyaletin bu tür haklar bakımından kanunlarına istisna getirdiği de belirtilmektedir. Bu hükümler genel olarak “business to business” veya “B2B exemption” adlarıyla anılmaktadır. Bkz. “Revised Uniform Unclaimed Property Act”, s. 10-27, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

²⁹ Krş. **King**, s. 1250. Benzer şekilde, Model Kanun'un kapsamına alınan haklar bakımından, terk edildiği kabul edilen hakkı devlete devirle yükümlü olan kişiler de sadece borçlu olan kişiler değildir. Banka güvenlik kasalarında tutulan kıymetlerde olduğu gibi, bu kişi devri gereken hakkın zilyedi de olabilir. Bu konuda bkz. **Barın**, Taylan: “Ban-

kişiliği olan şirketler kadar, ayrı tüzel kişiliği olmadığı kabul edilen (Türk Hukuku bakımından) adi ortaklık benzeri ortaklıklar (proprietorships) da Model Kanun'un kapsamına alınmıştır³⁰.

Model Kanun'un kapsamına alınmış bir hakkın, devlete devredilmesi için "terk edilmiş hak"³¹ (abandoned property) olarak kabul edilebilmesi gerekmektedir. Bir hakkın terk edilmiş olduğunun kabulü ise sahibinin, hak-kından haberdar olduğunu gösteren son eyleminden itibaren belli bir süreyi sessizce geçirmiş olmasına bağlanmıştır³². Bu süre, mesela sigorta sözleşmeleri bakımından³³, sigorta şirketinin sigorta bedelini veya tazminatını ödeme borcunun doğduğu tarihten itibaren üç yıldır³⁴. Yine, otomatik olarak yenilenenler dahil mevduat alacakları için de bu süre, kural olarak vade veya hak sahibinin borçlu bankaya mevduatın varlığından haberdar olduğunu gösteren son eyleminden (last indication of interest)³⁵ itibaren üç yıl olarak

kalarda Unutulan Mevduat ve Sair Kıymetlerin Zamanaşımına Uğramasının Hukukun Genel İlkelerine ve Anayasaya Aykırılığı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 29, S. 122, 2016, s. 77-95. Bu yönden "holder" kavramının Türkçe'deki daha doğru karşılığı "borçlu ve/veya zilyet kişi" olmalıdır. Ancak, tekrarlardan kaçınmak amacıyla kural olarak sadece "borçlu" sıfatı kullanılacaktır.

³⁰ Bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 102/4, s. 12-4, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf, E.T.: 02.02.2023.

³¹ Sadece hukukten geçerli bir şekilde doğmuş, üzerinde çekişme olmayan haklar, terk edildiği gerekçesiyle devlete devredilebilir. Üzerinde çekişme olan hakların devlete intikali söz konusu değildir. Bkz. **Russell/Grzaslewicz**, s. 4. Aynı kuralın Türk hukukunda da geçerli olduğu yönünde bkz. **Rüzgar**, s. 73.

³² Bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 201, s. 25 vd., file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

³³ Model Kanun'da üç yıllık sürenin sigorta şirketinin, sigortalının öldüğünü öğrendiği veya sigorta sözleşmesinin dayandığı mortalite tablosuna göre sigortalının, yaşaması durumunda sigorta bedelinin ödenmesi gereken azami yaşa geldiğinin kabul edileceği ilk tarihten itibaren başlayacağı kabul edilmiştir. Bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 201/7, s. 26, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf, E.T.: 02.02.2023. Başlangıç olarak bu tarihlerin esas alınmasının nedenleri hakkında bkz. **Riley**, Alyca: "Unclaimed Life Insurance Proceeds and The Duty to Search: Who is The True Beneficiary?", *Baylor Law Review*, Vol. 68, No. 3, 2016 s. 819-845; ?, ?: "Insurance Proceeds Under Abandoned Property Laws", *Notes, The Yale Law Journal*, Vol. 58, No. 4, 1949, s. 628-638.

³⁴ Bununla birlikte hakkın türüne göre bu süre bir ila on beş yıl arasında farklılaşmaktadır, bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 201, s. 25 vd., file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

³⁵ Bu tabir, terk edildiği için devlete devredilmesi gereken diğer hakları da kapsayacak şekilde; hak sahibinin borçluya, hakkının varlığından haberdar olduğunu gösteren her-

belirlenmiştir³⁶. Amerikan Hukuku'nda bir hakkın terk edilmiş sayılabilmesi için, sahibi tarafından gerçekleştirilen herhangi bir eylem olmadan geçmesi gereken bu süre “dormancy period” kavramı ile ifade edilir³⁷ ki Türkçe'ye konumuz itibarıyla “terk süresi” olarak çevrilebileceğini düşünüyorum.

Anlaşılabileceği üzere bu süre, (düşürücü) “zamanaşımı” (statutes of limitation)³⁸ kavramından farklıdır. Nitekim terk süresi bir hakkın, sahibince aranmadığı için terk edildiğinin kabul edilmesi, böylece borçlu tarafından devlete devredilmesi için geçmesi gereken süreyi anlatır. Oysa zamanaşımı süresi, borçlunun dava yoluyla ifaya zorlanabileceği azami süreyi ifade eder³⁹.

Bu durumda, zamanaşımına uğramış alacakların aynı zamanda terk edilmiş alacak olarak kabul edilip, devlete devredilip edilemeyeceği sorusu akla gelmektedir. Zira az önce ifade edildiği üzere, bir alacağın terk edilmiş sayılması ve zamanaşımına uğramış olması birbirinden farklı hukuki durumlara işaret ettiği gibi, borçlunun zamanaşımına uğrayan alacağı ifa yükümlülüğünden kurtulması da söz konusudur⁴⁰.

Bu soruyu cevaplandırabilmek için, önce Amerikan Hukuku'nda “türev haklar doktrini” (derivative rights doctrine) adı altında yapılan bir tartışmaya değinmek gerekir. Türev haklar doktrini borçlunun, hak sahibine karşı bor-

hangi bir eylemi, olarak tanımlanabilir. Hak sahibinin parasını çekmesi, hesaba para yatırması, bilgi istemesi, talimat vermesi, sigorta primini yatırması, makbuz vermesi bu tür eylemlerden bazılarıdır. Bkz. “Revised Uniform Unclaimed Property Act”, Section 210/b, s.37 vd., file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf, E.T.: 02.02.2023; **Shestack**, s. 52.

³⁶ Bkz. “Revised Uniform Unclaimed Property Act”, Section 201/5, s. 26, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

³⁷ Tanım için bkz. **Meadows**, s. 974.

³⁸ Tanım için bkz. **Guttel, Ehad/Novick, Michael T.**: “A New Approach to Old Cases: Reconsidering Statutes of Limitation”, The University of Toronto Law Journal, Vol. 54, No. 2, 2004, s. 131.

³⁹ Bkz. **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s. 1451; **Sarı**, Mehmet: Takip Hukukunda Zamanaşımı, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2007, s. 15; **Erdem**, Mehmet: “5411 sayılı ‘Bankacılık Kanunu’nun Zamanaşımı Başlıklı 62. Maddesi ve 2308 sayılı ‘Şirketlerin Müruruzamana Uğrayan Kupon, Tahvilat ve Hisse Senedi Bedellerinin Hazineye İntikali Hakkında Kanun’ Çerçevesinde İnceleme ve Değerlendirmeler”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi No. 73-74, 2010, s. 111.

⁴⁰ Bkz. **Callahan**, Charles C.: “Statutes Of Limitation – Background”, Ohio State Law Journal, Vol. 16, Iss. 2, 1955, s. 132, dn. 20; “What is a Statute of Limitations on a Debt?”, <https://www.consumerfinance.gov/ask-cfpb/what-is-a-statute-of-limitations-on-a-debt-en-1389/>, E.T.: 01.03.2023.

cun ifasından kurtulmasını sağlayacak savunmaları, terk edildiği için hakkın kendisine devredilmesini isteyen devlete karşı da ileri sürüp sürümeceği hususuna ilişkindir⁴¹. Bu doktrine göre devletin bu konudaki hakkı, asıl sahibinin hakkından türer. Bu nedenle devletin, hak sahibinin sahip olduğundan daha fazla yetkisi olamaz, dolayısıyla hak sahibinin hakkının sona erdiği durumlarda, devletin ilgili hakka el koyma hakkı da ortadan kalkar⁴². Bu doktrin temelini ise esasen terk edilen haklara devlet tarafından el konulmasına izin veren kanunların, emanetçi devir kanunları olmasından alır. Zira devlet bu haklara, sahibini korumak ve sahibine iade etmek amacıyla el koymaktadır⁴³. Anlaşılacağı üzere doktrin borçlu kişiler lehine geliştirilmiştir.

Bu doktrine karşılık ise devletin terk edilen hakka el koyma hakkının, sahibinin hakkı ile sınırlandırılmayacağı, zira ikisinin hakkının aynı olmadığı, örneğin hak sahibinin hakkı bir sözleşmeden doğarken, devletin hakkının kanundan doğduğu tezleri ileri sürülmektedir. Bu karşıt görüşe göre devlet, hükümler olarak hak sahibi tarafından kalıcı olarak kaybedilmiş veya terk edilmiş haklardan nihai olarak yararlanma hakkına sahiptir. Yani devletin hakkı, hak sahiplerinin hakkından üstündür⁴⁴.

İşte bu iki görüşün karşı karşıya geldiği meselelerden birisi de zamanaşımına uğradığı için hak sahibi tarafından talep edilemeyecek alacaklara, buna rağmen devlet tarafından el konulup konulamayacağı meselesidir. Bu tartışmada devletin (eyaletlerin) üstün geldiği kolayca söylenebilir. Örneğin Model Kanun'da açık bir şekilde; zamanaşımına ilişkin hükmün kaynağı bir kanun dahi olsa, Model Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih, bundan önce veya sonrası itibarıyla (sırf) zamanaşımına uğramış olmasının, Kanun'un kapsamında olduğu kabul edilen bir alacağın terk edilmiş olarak kabul edilmesini ve borçlunun bu alacağı rapor edip, devretme yükümlülüğünü etkilemeye-

⁴¹ Bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", s. 9, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf, E.T.: 02.02.202

⁴² Bkz. **Trost/Houghton/Grzaslewicz/Wolff/Orzeske**, s. 797; **Russell/Grzaslewicz**, s. 4. Ayrıca bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 201, s. 8, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023

⁴³ Bkz. **Millar/Heyman/Noe**, s. 716 vd., dn. 19; **Russell/Grzaslewicz**, s. 4.

⁴⁴ Bkz. **Trost/Houghton/Grzaslewicz/Wolff/Orzeske**, s. 797; "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 201, s. 8, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf, E.T.: 02.02.2023.

Bu görüşün geniş bir eleştirisi için bkz. "The Derivative Rights Doctrine: A Primer", <https://www.uppo.org/blogpost/925381/231302/The-Derivative-Rights-Doctrine-A-Primer>, E.T.: 04.03.2023.

ceği düzenlenmiştir⁴⁵. Dahası, mahkemelerin de ezici bir çoğunlukla devletin, borçlunun borcun ifasından kurtulmasını sağlayacak ve sözleşme ilişkisi içinde hak sahibine karşı ileri sürebileceği zamanaşımı definden etkilenmeyeceğini kabul ettikleri belirtilmektedir⁴⁶. Buradaki temel gerekçeyse; aksinin kabulü hâlinde, sahibince aranmayan alacakların, borçlunun elinde kalmasına yol açan “özel bir el koyma hakkının” (private escheat) ortaya çıkacağı, oysa bu hakkın kamu yararına olmak üzere sadece devlete ait olabileceği tezidir⁴⁷.

Doğal olarak bu, başka bir sonucun daha doğmasına yol açmaktadır. Daha önce de ifade edildiği üzere ABD’de, devletin bu haklara, sahiplerine

⁴⁵ Bkz. “Revised Uniform Unclaimed Property Act”, Section 610/a, s. 67, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.202.

Borçlunun, hak sahibi ile arasındaki (terk edildiği kabul edilen hakkın doğmasına yol açan) ilişkiden doğan savunmalarını devlete karşı ileri sürmesini engelleyen bu tür kanun hükümleri “zamanaşımı karşıtı hükümler” (anti -limitation provisions) olarak anılmaktadır ve mahkemeler tarafından genel olarak geçerli oldukları kabul edilmektedir. Bkz. **Russell/Grzaslewicz**, s. 4; **Trost/Houghton/Grzaslewicz/Wolff/Orzeske**, s. 799; **Biek**, s. 55 vd. Bu tür hükümlerin getirilmesinin nedeni ise bu tür alacakların, borçlunun elinde kalmasını engellemektir.

⁴⁶ Bkz. “Revised Uniform Unclaimed Property Act”, s. 8, dn. 20, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.202.

Hatta Yazar, New Jersey Eyaleti’nde azınlık da olsalar, zamanaşımı definin devlete karşı da ileri sürülebileceği görüşünü benimseyen mahkeme kararları nedeniyle, yasal terk süresinin zamanaşımı süresine göre önemli bir şekilde kısaltıldığını belirtmektedir. Amaç ise sahiplerince aranmayan alacakların, borçluların zamanaşımına uğradığı bu nedenle devredilemeyeceği itirazlarına maruz kalmadan, devlete intikalini sağlamaktır. Bkz. **Auten**, s. 104, dn. 55. Ayrıca bkz. **Russell/Grzaslewicz**, s. 4. Bu azınlık görüşünü savunan mahkeme kararlarına örnek olarak bkz. **Miller/Heyman/Noe**, s. 716, dn. 18, 19.

⁴⁷ Bkz. **Trost/Houghton/Grzaslewicz/Wolff/Orzeske**, s. 798. Ayrıca bkz. “Revised Uniform Unclaimed Property Act”, s. 9, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf, E.T.: 02.02.202.

‘Terk edildiği kabul edilen hakkın devlete (emanet) olarak devrinin, hak sahibi aleyhine işleyen zamanaşımı süresinden sonra (bu nedenle) engellenmesi, el koymaya ilişkin yasal düzenlemelerin kamu menfaatini korumaya yönelik amacını ortadan kaldırır. (Böylelikle) hak, borçlunun elinde kalır ve bundan kamu değil borçlu yararlanır. Böyle bir kabul, devlete intikal ettirildikten sonra dahi sahibine, devlete hakkını geri almak için başvurma yetkisi veren ve bu başvuruda bulunmak için bir zamanaşımı öngörmeyen kanun hükmünün işlerliğini de ortadan kaldırır’. Bkz. “Travelers Exp. Co., Inc. v. State”, Supreme Court of Utah (732 P.2d 121 (Utah 1987), https://casetext.com/case/travelers-exp-co-inc-v-state?_cf_chl_tk=QvCADas8TIMqUnNTIdoKlzfCtnX_yOlijVmB98bDVCc-1677021267-0-gaNycGzNCvs, E.T.: 20.02.2023.

iade etmek üzere el koyduğunu kabul eden emanetçi devir kanunları hâkimdir⁴⁸. Bu doğrultuda çoğu eyalette hak sahipleri devlete intikal ettirilen haklarının iadesini, bir zamanaşımına bağlı olmadan talep edebilmektedirler⁴⁹.

Son olarak, terk edildiği kabul edilen haklara ilişkin olarak, borçluya getirilen bildirim yükümlülüklerinden ve bunların ihlaline bağlanan yaptırımlardan da bahsetmek gerekir:

Model Kanun'a göre borçlu, aranmayan hakkın türüne göre bir ila on beş yıl arasında değişen terk süresi boyunca, borçlunun kayıtlarında uygun bir adres bulunduğu ve söz konusu hakkın değeri 50 Dolar⁵⁰ ve üstünde olduğu sürece, yetkili kamu kurumuna sunulacak rapor tarihinden en az 60 en çok 180 gün öncesinden, hak sahibi olarak gözükken kişilere bildirim yapmakla yükümlüdür⁵¹.

Ayrıca borçluya her yıl için, belirlenen koşul ve süreler içinde, bu hakların devredilmesi gereken yetkili kamu kurumuna rapor sunma yükümlülüğü de getirilmiştir⁵². Bu şekilde, Model Kanun'un kapsamına giren bir hakkın, belirlenen süre içinde hak sahiplerince talep edilmemesi ve öngörülen bildirim ve rapor yükümlülüklerinin yerine getirilmesiyle birlikte, yetkili kamu kurumuna devri gerçekleştirilir⁵³.

Borçluya getirilen bildirim ve rapor yükümlülüklerinin ihlalinin sonuçlarına gelince, Model Kanun'da borçlunun, yetkili kamu kurumuna rapor

⁴⁸ Yazar ABD'de 55 eyalette de emanetçi devir kanunlarının olduğunu ifade etmektedir. Bkz. **King**, s. 1253.

⁴⁹ Örnek olarak bkz. "Florida Unclaimed Property", <https://myfloridacfo.com/division/unclaimedproperty/home#:~:text=Florida%20Unclaimed%20Property&text=There%20is%20however%20no%20statute,any%20time%20at%20no%20cost>, E.T.: 05.03.2023; "FAQS", <https://unclaimedproperty.delaware.gov/app/faq-general>, E.T.: 05.03.2023; "Unclaimed Property", https://www.sco.ca.gov/upd_msg.html, E.T.: 05.03.2023.

Bu durumu, zamanaşımına uğradığı için borçluya karşı talep hakkını yitiren hak sahibinin, bu alacağın devlete devredilmesini bekleyip, ardından devletten talep edebilmesini olanaklı hale getirdiği için, eleştiren yazarlar da vardır. Bkz. **Auten**, s. 105.

⁵⁰ Bildirim yükümlülüğünün doğması için böyle bir para sınırının getirilmesinin gerekçesi ise borçlunun bildirimle ilgili masraflarının azaltılmasıdır. Bkz. **Meadows**, s. 983, 984.

⁵¹ Bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 501, 502, s. 54 vd. - 4, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

⁵² Bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 401, 402, 403, 404, s. 49 vd., file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

⁵³ Bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 603, s. 59 vd. - 4, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

verme ve terk edilmiş hakkı devir yükümlülüğünü ifa etmemesi hâlinde, raporun verilmesi veya devrin yapılması gereken tarihten itibaren işleyecek faiz ve para cezası ödemeye mahkûm edileceği düzenlenmiştir⁵⁴.

Buna karşılık hak sahiplerine karşı getirilen bildirim yükümlülüğünün ihlaline yönelik, doğrudan bir düzenleme yoktur. Model Kanun'da sadece borçlu için öngörülen herhangi bir yükümlülüğün kasten ifa edilmemesi veya bu yükümlülüklerden kaçmak için hileli davranışların sergilenmesi hâlinde, bu kişilerin faiz ve para cezasının yanı sıra ilgili hakkın % 25'ine denk bir meblağı ödemeye de mahkûm edilebileceği düzenlenmiştir⁵⁵ ki anlaşılacağı üzere bu yaptırım, idari bir yaptırımdır.

Bununla birlikte, Model Kanun'da terk edildiği kabul edilen bir hakkı devlete intikal ettiren borçlunun, hak sahibine karşı sorumluluktan kurtarılmasına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiştir⁵⁶. Buna göre, terk edildiği kabul edilen bir hakkı, iyi niyetle⁵⁷ özellikle bildirim ve rapor yükümlülüklerini gerektiği gibi yerine getirerek yetkili kamu kurumuna devrettiği kabul edilen borçlu, bu devir nedeniyle doğacak sorumluluktan kurtarılır. Öyle ki bundan sonra, bu devir nedeniyle hak sahipleri ve diğer kişiler tarafından yapılacak taleplerden doğabilecek sorumluluklarına karşı devletin, borçlunun savunmasını üstlenme veya onu tazmin etme yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır⁵⁸.

⁵⁴ Bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 1204, s. 99, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

Ayrıca bkz. **Riley**, s. 822.

⁵⁵ Bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 1205, s. 99, 100, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

⁵⁶ Model Kanun dahil, devir kanunlarında yer alan bu tür hükümler "immunity provision" olarak anılmakta, olup çalışmada "sorumluluk hükmü" tabiri ile anılacaktır.

⁵⁷ Model Kanun'da, borçlunun bilinen gerçekler temelinde o hakkın yetkili kamu kurumuna devrinin gerektiğine inanması için makul nedenlere sahip olduğu kabul edilebiliyorsa veya yetkili kamu kurumunun talebi üzerine bu devri gerçekleştirmişse veya yetkili kamu kurumunun yönlendirmesi veya emri üzerine bu hakkın devredilmesi gerektiğine inanarak devri yapmışsa iyi niyetle (good faith) hareket ettiği kabul edilmiştir. Bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 601, s. 58, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

⁵⁸ Bkz. "Revised Uniform Unclaimed Property Act", Section 604, s. 61, 62, file:///C:/Users/Administrator/Downloads/RUUPA_Final%20Act_2016_2022may26.pdf E.T.: 02.02.2023.

İyi niyetle davranma koşulunun getirilmesinin temel nedeni ise borçlunun ilgili hakkı, aslında gerekmediği halde kasıtlı olarak devlete devretmesinin önüne geçmektir. Zira

İşte bu düzenlemenin işaret ettiği üzere, bildirim yükümlülüğünü gereği gibi ifa etmeyen borçlunun, hak sahibine karşı sorumluluğu söz konusu olabilecektir. Ancak, bu sorumluluk bir tazminat sorumluluğudur. Nitekim borçlunun gerekli bildirimleri yapmadığı gerekçesiyle açılan davalarda, hak sahiplerinin bu usulsüz devirden kaynaklanan zararlarının tazminini talep ettikleri görülmektedir. Bu doğrultuda, tespit edebildiğim mahkeme kararlarında da bildirim yükümlülüğü yerine getirilmediği için, zamanaşımının koşullarının oluşmadığına ilişkin herhangi bir tartışma yapılmamıştır. Daha açık bir ifadeyle, borçlunun hak sahibine karşı olan bildirim yükümlülüklerini ihlal etmesine bağlanan yaptırım, bu alacağa ilişkin zamanaşımı süresinin işlemediği sonucuna varılması değildir⁵⁹. Aksine, bu tür davalardaki tartışmanın odak noktası; devir kanunlarındaki sorumsuzluk hükümleri bağlamında, hakkı devlete devreden borçlunun, bu nedenle doğacak zararından dolayı hak sahibine karşı tazminat sorumluluğundan kurtulabilmesi için, aynı zamanda bildirim yükümlülüğünü de gereği gibi yerine getirmek zorunda olup olmadığıdır. Nitekim Amerikan hukukunda mahkemelerin bu hususta ikiye ayrıldığı da görülmektedir.

Azınlıkta kaldığı söylenebilecek ilk yaklaşımda, bildirim yükümlülüğünün ihlalinin yaptırımı olarak zamanaşımının işlemediğinin kabulü bir yana, terk edilen hakkı devlete devreden borçlunun -bu bildirim yükümlülüklerini ihlal etmiş olsa dahi- hak sahibine karşı sorumluluktan kurtulacağı kabulü söz konusudur: Davacı hak sahibi, şirket paylarını terk edildiği gerekçesiyle devlete devreden şirketi, öncesinde kendisine bildirimde bulunmadığı gerekçesiyle dava etmiştir. Zira devletten sadece paylarının satışından elde edilen bedeli iade alabilmiştir. Hak sahibi, devir yapılmıyaydı ve payları kendisi satsaydı daha fazla kazanacağı, dolayısıyla bu devri yapan borçlunun zararından sorumlu olduğu iddiasındadır. Bu iddia ilk derece mahkemesi (trial court) tarafından, ilgili kanundaki sorumsuzluk hükmünün mutlak olduğu, yani borçlunun hak sahibine karşı sorumluluktan kurtulmasının, bildirimleri yapmasına bağlanmadığı gerekçesiyle reddedilir. Bu karar bir üst mahkeme tarafından da şu gerekçeyle onaylanır: ‘Sahiplerince aranmayan hakları devlete devreden borçluya kanunla verilen (mutlak) sorumsuzluk, eyaletin devir kanununun; terk edilen haklardan yararlanma yetkisinin borçludan ziyade, devlete verilmesine ilişkin amacıyla uyumludur. (Zira)

aksi durumda hak sahipleri, devir kanunlarına konulan bu sorumsuzluk hükümleri nedeniyle, borçluya karşı herhangi talepte bulunamayabilirler, **Meadows**, s. 984.

⁵⁹ Oysa Türk hukukunda bildirim yükümlülüğünün ihlali, zamanaşımının işlemlerine engel bir hal olarak kabul edilmekte ve borçlu ödeme yapmaya mahkûm edilmektedir. Bkz. II/A/3-4.

hakkın devriyle borçlunun hak sahibine karşı mutlak bir şekilde sorumluluktan kurtarılması söz konusu olmasaydı, somut durumda olduğu gibi davalardan çekinen borçlular, bu hakları devlete devretmek yerine ellerinde tutmanın yollarını arayacaklardı. Bu durum sonuçta, devletin bu hakların kullanımıyla elde edilecek yarardan mahrum kalmasına yol açacaktır. Böylece, mahkeme terk edilen hakların devlete devrini teşvik eden, ancak hak sahiplerinin tazminat olanaklarını sınırlandıran “mutlak sorumsuzluk” (absolute immunity) halini, devlete devri caydıracak ancak hak sahiplerinin tazminine izin veren “şarta bağlı sorumsuzluk” (conditional immunity) haline tercih etmiştir⁶⁰. Ancak bu karar California Yüksek Mahkemesi tarafından şu karşı gerekçelerle reddedilmiştir: ‘...Tersine, borçlunun hak sahibine karşı sorumsuz olduğunun kabulünün devir kanunu ile getirilen yükümlülüklerinin ifası koşuluna bağlanması (şarta bağlı sorumsuzluk), devir kanunun bilinmeyen hak sahiplerinin korunması ve terk edilen haklardan devletin yararlanmasına ilişkin amacını gerçekleştirmeye hizmet eder. Bu sayede devlete devredilecek hakkın gerçekten terk edildiği, sahibinin de gerçekten bilinmediği hususları teyit edilerek, hak sahipleri korunur. Dahası devletin zaten terk edildiği kesin olarak tespit edilmemiş herhangi bir hakkı devralmak ve bundan yararlanmak hususunda meşru bir menfaati olamaz’⁶¹.

Nitekim çoğunluk mahkeme borçlunun, hak sahibine karşı tazminat sorumluluğundan kurtulabilmesi için bildirim yükümlülüklerini de gereği gibi ifa etmesi koşulunu aramaktadır. Mesela, bu konuda zikredilmesi gereken bir başka kararda da davacı, işçisi olduğu şirketin paylarından almıştır. Bu şirket 1982’de Atina’daki şubesini kapatınca davacıya -adresini bildiği ve bu adres değişmediği halde- pay sahibi olarak yapması gereken bildirimleri keser. 1993’te paylar, terk edildiği gerekçesiyle şirket tarafından, öncesinde bir bildirimde bulunulmadan devlete intikal ettirilir. Davacının devirden 2001’de haberi olur. Devrin yapıldığı kurumdan paylarının iadesini istese de sadece payların satış bedeli olan 22000 Dolar alır ve şirketi dava eder. Borçlu şirketin payları devretmeden önce gerekli bildirimlerde bulunmadığı iddiasıyla açılan bu davada, sözleşmenin ihlali (breach of contract), (şirketler hukukuna ilişkin olarak) özen ve sadakat yükümlülüklerinin ihlali (breach of fiduciary duty), ihmal (negligence), hile (fraud), zimmet (conversion) gibi

⁶⁰ Bkz. “Harris v. Verizon Communications”, Court of Appeal of California, Second District (141 Cal.App.4th 573 (Cal. Ct. App. 2006) 46 Cal. Rptr. 3d 185), <https://casetext.com/case/harris-v-verizon-communications#p579>, E.T.: 08.03.2023).

⁶¹ Bkz. “Azure Ltd. v. I-Flow Corp.”, Supreme Court of California (46 Cal.4th 1323 (Cal. 2009) 96 Cal. Rptr. 3d 501 210 P.3d 1110), <https://casetext.com/case/azure-ltd-v-i-flow-corp>, E.T.: 09.03.2023.

gerekçelere dayanılır ve payların yeniden ihracı (reissuance of his shares), cezalandırıcı tazminat (punitive damages) dahil, zararın tazmini, tecavüzün menî gibi (injunctive) taleplerde bulunulur. İlk derece mahkemesi, borçlu şirketin zamanaşımı defîni ret eder. Ancak davalının, bu payları devlete intikal ettirmekle hak sahibine karşı sorumluluktan kurtulduğu iddiasını haklı bulur ve davayı reddeder. Temyiz mahkemesi ise bu kararı, şirketin kanundaki usulü işlemleri yapmadığı ve zamanaşımı defîni ispatlayamadığı gerekçesiyle bozar. Temyiz mahkemesine göre sırf borçlunun elindeki hakkı devretmiş olması, ona hak sahibine karşı koruma sağlamaz. Sorumluluktan kurtulması için kanundaki bildirim yükümlülükleri dahil, usulî işlemleri de yerine getirmesi gerekmektedir⁶². Anlaşılacağı üzere, bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin sonucu, bu nedenle ortaya çıkan zararın tazmini olduğu gibi, tazminat alabilmenin ön koşulu da dava konusu yapılan hakkın zamanaşımına uğramamış olmasıdır.

Kısacası, borçluya getirilen bildirim yükümlülüklerinin temel amacı; sahibinin hakkın varlığından haberdar edilmesiyle, devredilecek hakkın gerçekten terk edilmiş olup olmadığının anlaşılması ve terk edilmeyen alacağın devlete devrinin önlenmesine ilişkindir⁶³. İhlaline bağlanan yaptırım ise sadece bu devir nedeniyle uğranılan zararın tazmini olabilir. Yoksa bildirim yükümlülüğü, hakkın zamanaşımına uğramasının ön koşulu değildir.

II. HAK SAHIPLERİNCE ARANMAYAN MEVDUAT ALACAKLARINA İLİŞKİN BANKACILIK MEVZUATI İLE SİGORTA ALACAKLARINA İLİŞKİN MÜLGA SMK'NİN 19. MADDESİNDEKİ DÜZENLEMELER, YARGITAY'IN BU DÜZENLEMELERE İLİŞKİN YORUM TARZI VE DEĞERLENDİRMELER

Hak sahiplerince aranmayan hakların devlete devrine ilişkin politikayı benimseyen ülkelerden birisi de Türkiye Cumhuriyeti'dir. Ancak ABD'de olduğu gibi sahibi tarafından aranmadığı kabul edilen her türlü hak için genel bir kanun çıkarmak yerine, hakkın doğduğu hukuki ilişkinin türüne göre farklı kanunlarda düzenleme yapılması tercih edilmiştir. Mesela sigorta sözleşmesinden doğan ve sahiplerince aranmayan alacakların devri sigortacılık

⁶² Bkz. "Vondjedis v. Hewlett Packard Corp.", Court of Appeal of California, Sixth District (168 Cal. App. 4th 921 (Cal. Ct. App. 2009) 85 Cal. Rptr. 3d 806), <https://casetext.com/case/vondjedis-v-hewlett-packard-corp>, E.T.: 08.03.2023).

⁶³ Bkz. "Azure Ltd. v. I-Flow Corp.", Supreme Court of California (46 Cal.4th 1323 (Cal. 2009) 96 Cal. Rptr. 3d 501 210 P.3d 1110), <https://casetext.com/case/azure-ltd-v-i-flow-corp>, E.T.: 09.03.2023.

mevzuatında düzenlenmişken, mevduat sözleşmesinden doğan alacakların⁶⁴ devri ise bankacılık mevzuatında düzenlenmiştir⁶⁵. Bunlardan, öteden beri Türk doktrininin ilgi odağında olan ise bankacılık mevzuatında yapılan düzenlemelerdir. Keza sahiplerince aranmayan alacakların devlete devri meselesine ilişkin asıl tartışma mevduat alacakları bağlamında yapılagelmiştir. Dahası, Yargıtay'ın da bu alandaki düzenlemeleri yorum tarzını, sigorta alacakları alanına yansıttığı da görülmektedir.

Bu çalışma bakımından dikkat çeken bir diğer düzenleme de mülga SMK'nin 19. maddesinde yer alan düzenlemedir. Bu düzenleme ise sahiplerince aranmayan sigorta alacaklarının devlete devrine ilişkin düzenlemelerin, zaman içinde nasıl evrildiğini göstermek bakımından önemlidir. Bu nedenlerle sahiplerince aranmayan alacakların devri meselesiyle ilgili değerlendirmelerde bulunabilmek için öncelikle bu iki düzenlemenin irdelenmesi gerektiği düşüncesindeyim.

A. Hak Sahiplerince Aranmayan Mevduat Alacaklarının Devlete Devrini Öngören Temel Düzenlemeler, Yargıtay'ın Bu Düzenlemeleri Yorum Tarzı ve Değerlendirmeler

1. Hak Sahiplerince Aranmayan Mevduat Alacaklarının Devlete Devrini Öngören Temel Düzenlemeler

Sahiplerince aranmayan mevduat alacaklarının akıbeti, temel olarak 5411 sayılı BankK'nin "Zamanaşımı" kenar başlığını taşıyan 62. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin ilk fıkrasında "bankalar nezdindeki mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklardan hak sahibinin en son talebi,

⁶⁴ Kanun koyucu, bankalar nezdinde bulunan mevduat dışında katılım fonu, emanet gibi diğer bazı hakları da aynı rejime tabi tutmuştur. Bununla birlikte çalışma, sigorta alacaklarına kıyasen mevduat alacakları ile sınırlandırılmıştır. Keza metinde de ifade edildiği üzere, konu ile ilgili doktrinde yapılan çalışmalar ve Yargıtay kararlarının ezici çoğunluğu da mevduat alacakları hakkındadır. Ancak bu sınırlandırmaya rağmen, çalışmada yapılan değerlendirme ve tespitlerin -bu alacakların hukuki mahiyetine özgü durumlar hariç- diğer haklar için geçerli olacağı da açıktır.

⁶⁵ Hak sahiplerince aranmayan hakların devlete devrine ilişkin düzenlemeler bankacılık ve sigorta mevzuatında yapılan düzenlemelerden ibaret değildir. Mesela Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nun (BETYSK) 6/5. maddesinde emeklilik sözleşmesi veya yıllık gelir sigortası sözleşmesi kapsamında ödenmesi gereken ancak hak sahipleri tarafından aranmayan tutarların neticede Hazine'ye devredileceği düzenlenmiştir. Ancak kanun koyucunun terk ve zamanaşımı süreleriyle ilgili kafa karışıklığı bu Kanun'da da kendini gösterir. Zira bu Kanun'un ek 1. maddesinde, 6. maddedeki bu düzenleme, yine zamanaşımı olarak nitelendirilmiştir.

işlemi, herhangi bir yazılı talimatı tarihinden başlayarak on yıl içinde aranmayanların, zamanaşımına tâbi olduğu” belirtilmiştir. Aynı maddenin 2. fıkrasına göreyse “zamanaşımına uğrayan her türlü mevduat, banka tarafından hak sahibine ulaşılamaması hâlinde, ... Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (Fon) gelir kaydedilecektir.”

Ayrıca bu maddeye istinaden “Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” (Mevduat Yönetmeliği) yürürlüğe sokulmuştur⁶⁶. Bu Yönetmelik'in 8/2. maddesinde, bankalara, nezdlerinde bulunup zamanaşımına uğramış alacaklara ilişkin bildirim ve ilan yükümlülükleri getirilmiştir. Buna göre bankaların, hak sahiplerine başvuruda bulunmazlarsa, hesaplarının Fon'a devredileceği hususunda, (on yılın bitimini) izleyen takvim yılının Ocak ayının sonuna kadar bildirimde bulunmaları gerekmektedir. Bankalar ayrıca bu tür alacakları liste halinde kendi sitelerinde yayınlamak zorunda oldukları gibi, bu alacakların sitelerinde yayımlandığı hususunu gazeteler yoluyla da ilan etmek zorundadırlar. Neticede, bu alacaklardan, “Haziran ayının on beşinci gününe kadar hak sahibi veya mirasçıları tarafından aranmayanlar, faiz ve kâr payları ile birlikte, Haziran ayı sonuna kadar Fon'un Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'ndaki veya Fon Kurulu tarafından belirlenecek bankalar nezdindeki hesaplarına devredilecek” ve “devir tarihi itibarıyla Fon tarafından gelir olarak kaydedilecektir” (MY m. 8/3).

2. BankK'nin 62. Maddesindeki Düzenlemenin Değerlendirilmesi⁶⁷

Öncelikle, BankK'nin 62. maddesinin kenar başlığı “zamanaşımı” olarak koyulduğu gibi, bir alacağın Fon'a devri için “sahibinin en son talebi, işlemi, herhangi bir yazılı talimatından itibaren geçmesi gereken on yıllık süre” de zamanaşımı olarak tarif edilmiştir. Oysa bu süre, bir terk süresidir. Zira maddede esasen sahiplerince aranmayan mevduat alacaklarının Fon'a devir usulü düzenlendiği gibi, bu alacakların Fon'a devri için geçmesi gereken bu süre de -geçmesiyle birlikte hizmet ettiği sonuç itibarıyla- zamanaşımı süresi olamaz. Buna rağmen 62. maddede anılan sürenin bir zamanaşımı süresi olduğu varsayılabilir. Ancak bu durumda, bir hakkın devri için temel koşul olan; sahibi tarafından aranmadan, daha açık bir ifadeyle sahibinin hakkından haberdar olduğunu ve bu hak üstündeki sahiplik iddiasını

⁶⁶ R.G., T. 01.11.2016, S. 26333.

⁶⁷ Bu başlık altında mevduat alacaklarına özgü hususlar ele alınacak, ortak nitelikteki değerlendirmeler sigorta alacaklarıyla ilgili başlık altında yapılacaktır.

sürdürdüğünü gösteren herhangi bir eylemi olmadan geçmesi gereken “terk süresi” nedir, niçin düzenlenmemiştir sorularının cevaplanması gerekir. Benzer olarak 62. maddeye göre bu zamanaşımı, hak “sahibinin en son talebi, işlemi veya herhangi bir yazılı talimatıyla” başlayacaktır. Ancak bu talimat veya talep, mesela hesapla ilgili bilgi verilmesi şeklinde de olabilir⁶⁸. Oysa zamanaşımının temelinde yatan mantık; talep edilebilir olmasına rağmen, alacağını talep etmeyen alacaklının, borçluyu sonsuza kadar dava tehdidi altında bırakmasının, hakkaniyete uygun görülmemesidir⁶⁹. Dolayısıyla TBK’nin 149. maddesinde de belirtildiği üzere, bir zamanaşımının başlangıcına uygun an; bu alacağın talep edilebilir hale geldiği an olmalıdır⁷⁰. Esasına bakılırsa, bu düzenleme tarzı, Amerikan Model Kanunu’ndaki terk süresinin başlangıcı olarak belirlenen; para yatırması veya bilgi istemesi gibi, hak sahibinin “hakkından haberdar olduğunu gösteren herhangi bir eylemi” (indication of interest) kriterini hatırlatmaktadır⁷¹.

Gerçi bir alacağa ilişkin zamanaşımı süresinin, o alacağın devlete devir usulü ile birlikte düzenlenmesini engelleyen bir kural yoktur. Bununla birlikte birbirinden farklı iki meselenin birlikte düzenlenmesi için makul bir gerekçenin varlığı beklenir. Dahası, böyle bir düzenlemenin, -somut durumda olduğu gibi- karışıklığa yol açmaması da gerekir. Oysa aslen terk edildiği varsayılan mevduatın devlete devri düzenlenirken, kenar başlığı zamanaşımı olarak koyulan, terk edilen alacağın da zamanaşımına uğramış olacak olarak tarif edildiği 62. maddedeki düzenleme ve bu düzenlemeye uyularak yapılan Yönetmelik, bu on yıllık sürenin salt bir zamanaşımı süresi, bildirim ve ilan yükümlülüklerinin de zamanaşımının ön koşulu olarak kabul edilmesine⁷² zemin hazırlayarak, karışıklığa ve zamanaşımı kurumunun haklı bir gerekçe olmadan atıl kalmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla, kanun koyucunun arzusu mevduat alacakları dahil, banka nezdindeki haklar için özel bir zamanaşımı düzenlemesi yapmaksızın, bunu ilgili hakkın terk ve devlete devir meselesinden ayrı olarak düzenlemesi, en azından terk ve zamanaşımı süreleri arasındaki ilişkinin ne olacağı hakkında da düzenleme getirmesi gerektiği düşüncesindeyim.

⁶⁸ Mevduat alacaklarında muacceliyet hakkında bkz. II/A/3 no.lu başlık.

⁶⁹ Bkz. **Eren**, Borçlar, s. 1451, 1452.

⁷⁰ Bkz. **Eren**, Borçlar, s. 1455; **Erem**, Faruk/**Altıok**, Akın/**Tandoğan**, Halük: Bankalar Kanunu Şerhi, 6. Bası, BATİDER Yayınları, Ankara 1975, s. 97; **Çeker**, Mustafa: Hukuki Yönüyle Banka Mevduatı, Karahan Kitabevi, Adana 2004, s. 329.

⁷¹ Bkz. I no.lu başlık.

⁷² Bkz. II/3 no.lu başlık.

62. maddedeki düzenlemeyle ilgili anılması gereken diğer bir husus da “zamanaşımına uğrayan” mevduatın bankanın hak sahibine ulaşmaması hâlinde Fon’a devredileceğine ilişkin ifadedir. Bu ifade, öncelikle zıt anlamından çıkan sonuç, yani hak sahibine ulaşılması hâlinde bankanın zamanaşımına uğramış bir alacağı ödemekle yükümlü olup olmayacağı bakımından bir irdelemeyi gerektirir⁷³. Ayrıca aynı ifade banka tarafından yapılması gereken bildirim ve ilanları, bir mevduatın terk edilmiş sayılıp Fon’a devrinin ön koşulu hâline getirmesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ancak her iki husus da hak sahibince aranmayan sigorta alacakları bağlamında yapılabacağından bu başlık altında ayrıntıya girilmeyecektir⁷⁴.

3. Yargıtay’ın Yorum Tarzı

BankK’nin 62. maddesinde yer alan 10 yıllık süre, bir kanun metninde ilk kez 1958 tarihli ve 7129 sayılı Bankalar Kanunu ile zamanaşımı olarak adlandırılmıştır. Bununla birlikte bu süre, sahibince aranmayan mevduatların devlete devrinin ilk olarak düzenlendiği 1933 tarihli Mevduatı Koruma Kanunu’ndan⁷⁵ itibaren, bir zamanaşımı süresi olarak ele alınmış ve bu şekilde yorumlanmıştır⁷⁶. Nitekim Yargıtay’a göre bu on yıllık süre bir zamanaşımı süresi, bildirim ve ilan yükümlülükleri ise banka nezdindeki alacağın zamanaşımına uğramasının ön koşuludur⁷⁷:

Mevduat sahibi davacının, bankadaki parasının tahsiline ilişkin açtığı davada, banka diğer savunmaların yanı sıra alacağın (818 s.) BankK m. 125 uyarınca zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle ret talebinde bulunmuştur. İlk derece mahkemesi davacının, hesabının varlığını kanıtlayamadığı ve ayrıca 10 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle ret kararı vermiştir. Yargıtay ise neticede bankalarda bulunan alacakların 10 yıl sonra zamanaşımına uğramasının, bankaca gerçekleştirilecek ilan tebligatının yapılması koşuluna bağlı olduğu, hak sahipleri hakkında bu yönde uygulama yapılmadan, banka nezdindeki hak ve alacaklarının kendiliğinden zamanaşımına uğramayacağı gerekçesiyle, bu kararı bozmuştur⁷⁸.

⁷³ Benzer yönde bir düzenlemeye Mevduat Yönetmeliği’nin 8/3. maddesinde de yer verilmiştir.

⁷⁴ Bkz. II/3 no.lu başlık.

⁷⁵ Hak sahiplerince aranmayan mevduat alacaklarının devlete devrini öngören kanun düzenlemelerinin gelişimi hakkında bkz. **Battal**, s. 147 vd. - 176 vd.

⁷⁶ Bkz. **Battal**, s. 147.

⁷⁷ Bkz. **Battal**, s. 141-151; **Reisoğlu**, Seza: Bankacılık Kanunu Şerhi, C. I, 2. Baskı, Yaklaşım Yayınları, Ankara 2015, s. 1317 vd.

⁷⁸ Bkz. Yarg. 11. HD, T. 18.10.2004, E. 2004/820, K. 2004/9907. Bu ve benzer başka kararlar için bkz. **Battal**, s. 151 vd.

Yargıtay bu görüşünü 2005 tarihli ve 5411 sayılı BankK zamanında da sürdürmüştür. Nitekim 2016 yılında verilen bir kararda yine "... bankalarda bulunan mevduat ve bu cümleden sayılan emanet ve alacakların 10 yıl sonra zamanaşımına uğramasının, bankaca gerçekleştirilecek tebligatın yapılması koşuluna bağlı olduğundan, hesap sahipleri hakkında bu yönde uygulama yapılmadan banka nezdindeki hak ve alacaklarının kendiliğinden zamanaşımına uğramayacağından" bahsedilmiştir⁷⁹.

Oysa -daha önce de ifade edildiği üzere- bir alacağın terk edilmiş sayılması ve zamanaşımına uğraması birbirinden farklı iki durumdur. Dolayısıyla bir alacağın, devlete devredilmesi amacıyla terk edildiğinin kabul edilebilmesi için geçmesi aranan süreyle, alacaklı tarafından dava yoluyla talep edilebileceği süre de birbirinden farklıdır. Nitekim doktrinde 62. maddede yapılan düzenlemenin gerçek bir zamanaşımı olmadığı eleştirileri öteden beri yapılagelmiştir:

Bu eleştirilerin özü Reisoğlu tarafından dile getirilmiştir. Yazar'a göre BankK'nin 62. maddesinde "zamanaşımı adı altında tamamen özel bir düzenleme" yapılmıştır⁸⁰. Zira bu düzenlemedeki zamanaşımı, alacakların dışında taşınır vasfındaki emanetler için de öngörülmüşken, Türk Medeni Kanunu'nda sözü edilen kazandırıcı zamanaşımı ise burada yoktur. Dahası, zamanaşımı def'i aslında borçlunun borcunu ödemekten kaçınmasına izin veren bir savunma iken 62. maddedeki düzenlemeyle bankaların zamanaşımı def'inde bulunması engellenerek, zamanaşımından yararlanmasının önüne geçilmiştir⁸¹. Doktrinde 62. madde uyarınca Fon'a aktarılan mevduatın eksik borç yerine iade edilemez hale gelmesi ve hak sahibinin hakkın korunması için belirli bir sürede belli davranışlarda bulunmak zorunda olmasının hak düşürücü süreyi anımsattığı; düzenlemenin zamanaşımından ziyade sahibi tarafından aranmayan mevduatın hukuki akıbetine ilişkin olduğu, dolayısıyla esasen bankaya bir yükümlülük yüklemek amacıyla öngörüldüğü eleştirileri de yapılmıştır⁸². Yine, genel kural itibarıyla zamanaşımının muacceliyet ile

⁷⁹ Bkz. Yarg. 11 HD, T. 07.05.2018, E. 2016/11154, K. 2018/3279. Karar, Lexpera İçtihat Bankası'ndan alınmıştır.

⁸⁰ Bkz. **Reisoğlu**, s. 1307, 1308. Aynı yönde bkz. **Erem/Altok/Tandoğan**, s. 95, 96.

⁸¹ Bkz. **Reisoğlu**, s. 1307, 1308; **Erem/Altok/Tandoğan**, s. 97.

Ayrıca bkz. **Çeker**, s. 328; **Rüzgar**, s. 72, 73; **Erdem**, Bankacılık, s. 99-111 vd.; **Kalender**, Süleyman: "Banka Mevduatı Zamanaşımı", Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1, 2018, s. 21, 22; **Şener**, Oruç Hami: Banka Mevduatı ve Hukuki Niteliği, 2. Basım, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 502, 503.

⁸² Bkz. **Şit İmamoğlu**, Başak: "Mevduatta Zamanaşımı", BATİDER, C. XXXI, S. 1, 2015, s. 166, dn 7, s. 168.

başlaması gerekirken, 62. maddede “son işlem, talep veya yazılı talimat” tarihinden başlatıldığı; zamanaşımının kesilmesi olgusuna TBK’den farklı bir anlam verildiği; bir alacak hakkı zamanaşımına uğramış olsa da borçlunun dilerse borcunu ifa edebileceği, oysa Fon’a aktarılan haklar bakımından bunun söz konusu olamayacağı; Fon’a aktarılan haklar üzerindeki mülkiyet hakkının sona erip devlete geçtiği ki bunun klasik zamanaşımı ile ilgisinin olamayacağı da ifade edilmiştir⁸³.

Nitekim, doktrindeki bu görüşleri dikkate aldığı anlaşılan Yargıtay da nihayet 62. maddede yer alan düzenlemenin bir zamanaşımı düzenlemesi olmadığını kabul etmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (YHGK) tarafından 2021 yılında verilen bir kararda, açık bir şekilde 62. maddede yer alan zamanaşımı kavramının borçlar hukuku anlamındaki zamanaşımından farklı olduğu ifade edilmiştir. Yüksek mahkemeye göre mevduat sözleşmesinde taraflar arasında, bankanın saklama borcu devam ettikçe süren, bir sürekli borç ilişkisi doğar. Bankanın iade borcu ise ancak mudinin mevduatının tamamını talep ettiği tarihte muaccel olur ki bu bir bakıma sözleşmenin mudii tarafından feshi ile sonlandırılmasıdır. Yani mevduat sözleşmesinden doğan alacak, sözleşmenin sona ermesiyle muaccel hale gelir. Bu kapsamda, mevduat sözleşmesinin sona erme nedenlerinden birisi de BankK’nin 62. maddesinde yer alan ve sahiplerince aranmayan alacakların Fon’a devrini öngören düzenlemedir. Mahkeme’ye göre bir mevduatın Fon’a gelir olarak kaydedilmesi, hak sahibinin son talebi, işlemi veya yazılı talimatından itibaren on yıl boyunca aranmamış olması ve bankanın hak sahibine ulaşmaya çalışması olarak iki koşulun gerçekleşmesine bağlıdır. Ancak 62. maddede zamanaşımı kavramı kullanılmış olsa da bu düzenlemede yer alan zamanaşımı, borçlar hukuku anlamında zamanaşımı kavramından farklıdır. Zira 62. maddedeki zamanaşımı, koşulların gerçekleşmesi hâlinde alacak hakkının Fon’a devri ile tamamen sona ermesine yol açmaktadır⁸⁴.

Öte yandan, Yargıtay’ın bu kabulü dolaylı olarak 62. madde kapsamına giren mevduat alacaklarının genel zamanaşımı hükümlerine tabi olacağı sonucunu da doğurmaktadır. Nitekim anılan kararda, Yargıtay’ın mevduat alacaklarının tabi olduğu zamanaşımı hakkında, genel hükümlerin (TBK m. 146 vd) uygulanmasını kabul ettiği ve doktrindeki mevduat sözleşmelerinden doğan alacakların sözleşmenin feshedildiği tarih itibarıyla muaccel olacağı

⁸³ Bkz. **Bozkurt**, Tamer: “Bankacılık Kanunu’nun 62. Maddesinin Hukukî Niteliği, Uygulama Alanı ve Mülkiyet ve Miras Hakkı Yönünden Anayasa’ya Aykırılığı Sorunu”, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, C. 3, S. 1, 2017, s. 30, 31-40; **Çeker**, s. 329.

⁸⁴ Bkz. YHGK, T. 04.02.2021, E. 2017/50, K. 2021/33.

ve zamanaşımı süresinin de bu tarih itibarıyla başlaması gerektiğini söyleyen görüşü benimsediği anlaşılmaktadır⁸⁵.

Ancak anılan YHGK kararına ve doktrindeki eleştirilere rağmen, Yargıtay Hukuk Daireleri'nce verilen kararlarda hâlâ 62. maddede yer alan sürenin bir "zamanaşımı süresi" olarak kabul edilerek, davanın buna göre sonuçlandırıldığı görülmektedir. Örneğin, gerekli bildirimler yapılmadan devlete devredildiği iddiasıyla bankadaki mevduatın iadesinin talep edildiği bir davada, ilk derece mahkemesi, BankK'nin 62. maddesi uyarınca bankalarda bulunan mevduatın 10 yıl geçmekle zamanaşımına uğramasının, bankaca gerçekleştirilecek ilan ve tebligatların yapılması koşuluna bağlı olduğu, bu yapılmadan alacağın kendiliğinden zamanaşımına uğramayacağı gerekçeyle kabul kararı vermiştir. Yargıtay'ın 11. Hukuk Dairesi ise ilk derece mahkemesinin bu kararını başkaca bir tartışmaya girmeden, doğrudan onaylamıştır⁸⁶.

4. Yargıtay'ın Yorum Tarzının Değerlendirilmesi

Öncelikle Yargıtay'ın BankK'nin 62. maddesindeki sürenin bir zamanaşımı süresi olmadığını kabul etmesi yerindedir. Bu yönden, 62. maddedeki süreyi hâlâ bir zamanaşımı süresi olarak görüp, önündeki davayı bu kabul üzerinden çözmeye çalışan hukuk daireleri ve diğer mahkemelerle aradaki uyumsuzluğun giderilmesi gerekir. Nitekim bu görüş, bildirim yapılmasını zamanaşımının ön koşulu olarak kabul eden görüş ile birleştiğinde, ilgili mevduatı Fon'a devirle zaten elden çıkarmış olan bankaya, aslında zamanaşımına uğramış⁸⁷ böylece ifasından kaçınabileceği bir alacağın sırf bu nedenle yeniden ödettirilmesine neden olmaktadır.

İkinci olarak, 62. maddedeki sürenin bir zamanaşımı olmadığını kabul eden Yargıtay'ın, ardından sahibince iadesi talep edilen alacağın zamanaşımına uğramış olup olmamasıyla 62. maddedeki düzenleme uyarınca devlete

⁸⁵ Bu hususta bkz. **Şit İmamoğlu**, Başak: "Mevduatta Zamanaşımı", BATİDER, C. XXXI, S. 1, Y. 2015, s. 163-188. Ayrıca bkz. **Bozkurt**, 27 vd.

⁸⁶ Bkz. Yarg. 11. HD., T. 17.10.2022, E. 2021/2842, K. 2022/7055. Karar, Lexpera İçtihat Bankası'ndan alınmıştır.

⁸⁷ Mevduat alacaklarında zamanaşımının, sözleşmenin feshi ile gerçekleşecek muacceliyete bağlanması hâlinde, alacakların zamanaşımına uğradıktan sonra Fon'a devrinin nadir olarak gerçekleşeceği de söylenebilir. Zira sözleşmenin feshi, mudinin mevduatının geri ödenmesini talep etmesiyle söz konusu olacaktır. Bu durumda zamanaşımının gerçekleşmesi için, mudinin geri ödeme talebinde bulunup, ardından on yıl boyunca tahsili için bir girişimde bulunmaması gerekir.

devredilmesi arasındaki ilişkiyi ve ihbar ve ilan yükümlülüklerinin ihlaline bağlanabilecek sonuçları da ortaya koyması beklenirdi.

Mesela mevduat alacaklarında, zamanaşımının sözleşmenin feshiyle gerçekleşecek muacceliyet tarihinden itibaren işleyeceği kabul edildiğinde, 62. maddede öngörülen on yıllık süre sona ermiş olsa bile alacak zamanaşımına uğramamış olabilir⁸⁸. Ancak banka, zamanaşımına uğramamış hatta bir fesih söz konusu olmadığı için muaccel dahi olmamış bir alacağı -banka tarafından ifa edilmesine de fırsat verilmeden- 62. maddedeki hüküm nedeniyle devlete kalıcı olarak devretmek zorunda kalacaktır. Ancak bu, mülkiyet hakkının ihlali iddiaları⁸⁹ bir yana, bankanın hak sahibine karşı sorumluluktan kurtulup kurtulamayacağı sorusunu da ortaya çıkarır⁹⁰.

İkinci olarak Yargıtay'ın hak sahibine yapılacak bildirimleri zamanaşımının ön koşulu olarak değerlendirmemesi de isabetlidir. Nitekim 62. maddede esasen sahibince aranmayan mevduatın devlete devri meselesi düzenlenir. Ayrıca banka tarafından yapılması gereken bildirimlerin, mevduatın zamanaşımına uğramasının ön koşulu olduğuna ilişkin bir yorum, zamanaşımı kurumunun geleneksel ilkeleriyle de örtüşmez. Zira bir alacağın zamanaşımına uğraması için öncesinde borçlunun bir bildirimde bulunmasına gerek yoktur⁹¹. Önemli olan alacaklının bu süreyi bir talepte bulunmadan geçirmiş olmasıdır⁹². İkinci olarak, 62. maddede borçludan bildirimde bulunması istenen husus; hak sahibinin başvuruda bulunmadığı takdirde alacağının Fona devredileceğidir, yoksa zamanaşımına uğrayacağı hususu değil. Ek olarak 62. maddede, hâlihazırda zamanaşımına uğramış alacaklara ilişkin bildirimden bahsedilmektedir. Kaldı ki bir alacağın zamanaşımına uğramış

⁸⁸ Bkz. **Bozkurt**, s. 40. Mesela hesap 2000 yılında açıldıktan sonra, on yıl boyunca hak sahibinin hiç bir işlem yapmaması, herhangi bir talimat vermemesi durumunda, 62. maddedeki süre geçmiş olduğundan alacağın Fon'a devri gerekecektir. Ancak mevduatın geri ödenmesi talebi yani sözleşmenin feshi söz konusu olmadığı için zamanaşımından bahsedilemez.

⁸⁹ Bkz. **Bozkurt**, s. 40.

⁹⁰ Bu konudaki tartışmalar için bkz. III/D/1-2 no.lu başlıklar.

⁹¹ Türk hukukunda zamanaşımının; zamanaşımına tabi bir alacağın varlığı, alacağın muaccel hale gelmiş olması ve zamanaşımı süresinin geçmesi olarak üç koşulunun olduğu kabul edilmektedir. Anlaşılacağı üzere bu koşulların içinde borçluya bildirim yoktur. Bkz. **Eren**, Borçlar, s. 1454 vd.; **Koç**, Elif: Zamanaşımına Uğramış Mevduat Alacakları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 50, 51.

⁹² Bkz. **Eren**, Borçlar, s. 1454; **Tutumlu**, Mehmet Akif: Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008, s. 27, 28; **Koç**, s. 46.

sayılması için aranacak koşullar bakımından, devlete devri gereken alacaklar ile diğer alacaklar arasında böyle bir fark yaratılmasını gerektiren haklı bir neden de yoktur.

Bununla birlikte Yargıtay, ilgili mevzuatla getirilen bildirim yükümlülüklerini mevduatın alacağıın Fon'a devrinin ön koşulu olarak nitelendirmiştir. Zira YHGK'nun kararına göre on yıllık sürenin hak sahibinin talebi olmaksızın dolması ve hak sahibine karşı gerekli (ilan ve) bildirimlerin yapılması şeklinde iki koşul gerçekleşmedikçe, mevduatın Fon'a devredilmesi mümkün değildir. Böylece, Yüksek Mahkeme'ce bildirim yükümlülüğü hiç veya usulüne uygun bir şekilde ifa edilmediği sürece, mevduatın sahibince aranmadığının yani terk edildiğinin kabul edilemeyeceği, dolayısıyla Fon'a yapılan devre rağmen, bankanın hak sahibine karşı sorumluluğunun devam edeceği kastediliyor olsa gerektir. Ancak bu kabulün neticesinde, bankanın yine bu parayı hak sahibine ödemeye mahkum edilmesi muhtemeldir. Bu durumda iki hususun cevaplanması gerekir: Bankanın hak sahibine ödemek zorunda bırakılacağı bu bedelin hukuki vasfı nedir? Alacağın ifası mı yoksa tazminat mı? İkinci olarak devredilen alacağın zaten zamanaşımına uğramış olmasının, bankanın maruz bırakıldığı bu yaptırım üzerine etkisi olacak mıdır? Maalesef bu karardan bu soruların cevabını bulmak zordur. Ancak bana göre bu durumda banka, devredilen alacak henüz zamanaşımına uğramamış olduğu sürece, ödeme yapmaya mahkum edilebilecektir. Ayrıca bu ödemenin alacak değil, bankanın henüz zamanaşımına uğramamış yani ifa zorunluluğu altında olduğu bir alacağın bildirim yükümlülüğünü ihlal etmek suretiyle Fon'a devrine sebep olması, böylece hak sahibini alacağıından mahrum etmekle uğrattığı zararın tazmini olabileceği düşüncesindeyim⁹³.

B. Mülga Sigorta Murakabe Kanunu'nun 19. maddesindeki Düzenleme, Yargıtay'ın Bu Düzenlemeyi Yorum Tarzı ve Değerlendirmeler

Sigorta sözleşmesinden doğan ve hak sahiplerince aranmayan alacakların akıbeti, 21.12.1959 tarihli ve 7397 sayılı mülga SMK'nin, 11.06.1987 tarihli ve 3379 sayılı Kanun'la değişik 19. maddesinde şu şekilde düzenlenmişti:

“Yaşama ve ölüm şartlı can sigortalarında ödenmesi gereken paralar, ödemeyi gerektiren tarihten itibaren 10 yıl içinde hak sahipleri tarafından aranmamış ise, onuncu yılı takip eden yılbaşından itibaren altı ay içerisinde,

⁹³ Bu husustaki tartışma ve varılan sonuçlar için bkz. III/D/2 no.lu başlık.

Tasfiye ve iflas işlemlerinin devamı sırasında hak sahiplerinden müracaat etmeyenler olursa, sigorta şirketlerinin bunlara ödemek zorunda oldukları paralar, müracaatları hâlinde ödenmek üzere, son bilançonun tanziminden önce,

Sahiplerinin ad ve kimlikleri ile bilinen adreslerini ve hak kazandıkları para miktarlarını gösterir şekilde tanzim olunacak bir cetvel ile Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı emrine Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na tevdi olunur.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yatırılan bu paralar iki sene içinde sahipleri tarafından aranmadığı takdirde devlete intikal eder.”

Bu düzenlemede dikkati çeken ilk husus, aşağıda açıklanacağı üzere SK'nin 33/B maddesinden farklı olarak, 6762 sayılı TTK'nin 1268. maddesinde öngörülen iki yıllık zamanaşımı süresinden ayrı olarak, on yıllık bir sürenin daha getirilmiş olmasıdır. Maddenin sözünden de anlaşılacağı üzere bu, aslında bir terk süresidir. Zira bu süre, devlete devrin ön koşulu olarak, alacağın hak sahibi tarafından aranmadan geçirilmesi gereken süre olarak tarif edilmiştir.

Ancak 19. maddede -sigorta şirketi iflas veya tasfiye hâlinde olmadığı sürece- sadece yaşama ve ölüm şartlı can sigortalarından doğan sigorta bedelleriyle ilgili düzenleme yapılmıştır. Anlaşılacağı üzere bu, oldukça dar kapsamlıdır. Nitekim yaşama ve ölüm riskini temin eden can sigortaları, temin edilen risk bakımından hayat ve ölüm riskine karşı yapılacak kaza sigortalarını kapsar. Bunların dışında, maluliyet ve iş göremezlik risklerinin temin edildiği kaza veya hastalık gibi diğer can / meblağ sigortaları ile sorumluluk sigortaları başta olmak üzere, zarar sigortalarıysa kapsam dışı tutulmuştur ve bunun gerekçesi açık değildir⁹⁴.

Düzenlemede dikkati çeken bir diğer husus da sigorta şirketi tarafından Merkez Bankası'na tevdi edilen alacakların ancak iki yıl sonra devlete intikal edeceğinin belirtilmesidir. Bu düzenleme tarzı, çağdaş olduğu kabul edilen emanetçi devir kanunlarına, nispeten daha yakın bir düzenlemedir. Bununla birlikte 19. maddede hak sahibine karşı herhangi bir bildirim yükümlülüğü getirilmemiştir ki bu da dikkati çeken önemli eksikliklerden birisidir.

⁹⁴ Sahiplerince aranmayan hakların devlete devrine ilişkin yasal düzenlemelerin tarihsel gelişiminde, bu kanunlarının kapsamının zaman içinde genişletildiği görülür. SMK'nin 19 maddesinin kapsamına sadece yaşama ve ölüm şartlı can sigortalarının alınmış olması da muhtemelen bu durumla ilgilidir.

Yargıtay'ın 19. maddedeki bu düzenlemeyi yorum tarzı ise gerçekten ilginçtir. Keza maddedeki on yıllık süre, Yüksek Mahkeme tarafından 6762 sayılı TTK'nin 1268. maddesi ile getirilen iki yıllık zamanaşımı süresinin dışında, ikinci bir "zamanaşımı süresi" olarak kabul edilmiştir. Mesela 2011 yılında karara varılan bir davada, ölüm riskine karşı yapılmış ferdi kaza sigortasına binaen talep edilen sigorta bedeli, ilk derece mahkemesi tarafından 6762 sayılı TTK'nin 1268. maddesi uyarınca zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Ancak Yargıtay SMK'nin 19. maddesindeki düzenlemeye atıf yaparak, doktrin⁹⁵ ve Yargıtay nezdinde bu maddenin, uyumsuzluğun sigorta bedeline inhisar etmesi durumunda 1268. maddedeki zamanaşımı süresini uzattığı görüşünün hâkim olduğu, ancak bu hususun ilk derece mahkemesi tarafından gözetilmediği gerekçesiyle, kararı bozmuştur⁹⁶.

Benzer bir başka olayda da 19.03.2007 yılında üç yıl süreyle akdedilen hayat sigortasına binaen sigorta bedelinin ödenmesi talebi, yine ilk derece mahkemesi tarafından zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Oysa Yargıtay, SMK'nin 19. maddesiyle hayat sigortalarında hak sahiplerine on yıl içinde sigorta şirketine başvurma hakkı verildiği, davanın 25.05.2010 tarihinde, on yıllık süre dolmadan açıldığını ifadeyle, ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Nitekim Yüksek Mahkeme bu on yıllık süreyi açık bir şekilde "zamanaşımı süresi" olarak adlandırmıştır⁹⁷.

Görüldüğü üzere Yargıtay, sahiplerince aranmayan mevduat alacaklarına ilişkin bankacılık mevzuatında yapılan isabetsiz düzenlemelerin de etkisiyle oluşturduğu ve zamanaşımı ile terk süresini birbirine karıştıran içtihadını, aynı şekilde sigorta alacaklarının devri meselesine de uygulamıştır. Oysa bankacılık mevzuatında yapılan düzenlemelerin aksine, 19. maddenin ne kenar başlığı zamanaşımı olarak adlandırılmış ne de madde içeriğinde yer verilen on yıllık süre zamanaşımı olarak tarif edilmişti.

⁹⁵ Nitekim **Battal**, 19. maddedeki bu düzenlemede doğrudan zamanaşımı kavramına yer verilmemekle birlikte, sigorta şirketi nezdinde unutulmuş paralarla ilgili olarak toplam on iki yıllık bir zamanaşımı süresi öngörüldüğünü ve bankalarda bulunan alacaklarda olduğu gibi bu süre sonunda devlete intikal etmesi prensibinin kabul edildiğini ifade etmektedir, bkz. s. 150.

⁹⁶ Bkz. Yarg. 11. HD, T. 18.01.2011, E. 2009/6727, K. 2011/295. Benzer bir karar için bkz. Yarg. 11. HD, T. 12.07.2010, E. 2009/1886, K. 2010/8196. Kararlar, Lexpera İçtihat Bankası'ndan alınmıştır.

⁹⁷ Bkz. Yarg. 17. HD, T. 02.06.2016, E. 2016/3112, K. 2016/6775. Karar, Lexpera İçtihat Bankası'ndan alınmıştır.

III. HAK SAHİPLERİNCE ARANMAYAN SİGORTA ALACAKLARININ GÜVENCE HESABI'NA⁹⁸ DEVRİ

A. Hak Sahiplerince Aranmayan Sigorta Alacaklarının Güvence Hesabı'na Devrini Öngören Temel Düzenlemeler

Hâlihazırda, hak sahiplerince aranmayan sigorta alacaklarının akıbeti Sigortacılık Kanunu'nda düzenlenmiş olup, konuyla ilgili iki madde ihdas edilmiştir. Bunlardan, konuyu düzenleyen asıl madde 33/B maddesidir. “Hak sahiplerince aranmayan paralar” kenar başlığını taşıyan maddenin 1. fıkrasında; “özel hukuk hükümlerine tabi sigortalar kapsamında hak sahiplerine ödenmesi veya iadesi gereken her türlü paranın, ilgili mevzuat uyarınca zamanlaşımına uğraması ve ilgili şirket veya özel kanun hükümleri dâhilinde sigorta faaliyetinde bulunan kuruluşlar tarafından hak sahibine ulaşılamaması hâlinde, yapılacak ilanı müteakiben ilgisine göre Güvence Hesabı'na

⁹⁸ SK'nin 14. maddesinde, zorunlu sigortalara ilişkin olarak Kanun'da belirlenmiş koşulların oluşması hâlinde, ortaya çıkan zararların bu sigortalara saptanan geçerli teminat miktarlarına kadar karşılanması amacıyla Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği (TSREŞB) nezdinde Güvence Hesabı'nın oluşturulacağı düzenlenmiştir. Güvence Hesabı'nın nezdinde kurulduğu TSREŞB ise aynı Kanun'un 24. maddesinde kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olarak nitelendirilmiştir. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının -adlarına rağmen- hukuki nitelikleri doktrinde tartışmalı olsa da Anayasa Mahkemesi tarafından kamu kurumu olarak nitelendirildikleri söylenebilir. Bkz. **Aküzüm**, Ural: İçtihat ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 26 vd. - 110 vd.; **Saatci**, Serhat: “Meslek Örgütlenmelerinden Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına”, Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi, C. 2, S. 2, 2021, s. 217, 218. Diğer yandan doktrinde Güvence Hesabı'nın, Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 4/1. maddesi uyarınca kamusal nitelikte ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olduğu da ifade edilmektedir. Bkz. **Ateş**, Hüseyin: “Güvence Hesabı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 108, 2013, s. 359. Bu tartışma ve görüşlerin ışığında, Güvence Hesabı'nın temel işlevinin, zorunlu sigortalı bağlamında, zararını tazmin ettirmekte güçlük çeken üçüncü kişilerin mağduriyetinin engellenmesine ilişkin kamu yararının gerçekleştirilmesi olduğu açıktır (SK m. 14/2). Ayrıca bkz. **Memiş**, Tekin: “Güvence Hesabının Taşımanının 100 Km. Altında Olması Nedeniyle Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Kapsamında Ödeme Yapmayı Reddetmesi Hukuka Uygun mudur?”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 1, 2012, s. 137 vd.; **Öz**, Büşra: Türk Hukukunda Güvence Hesabı, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2022, s. 12.

Bu gerekçelerle Güvence Hesabı'nın kamu hizmeti gördüğü, bu doğrultuda sigorta alacaklarının Güvence Hesabı'na devrinin, en azından bu devrin kamunun kullanımına ve yararına sunulması amacıyla ve doğrudan kanunla zorunlu tutulması bakımından, devlete devri olarak görülebileceği kanaatindeyim. Dolayısıyla çalışmadaki açıklamalar bu kabul temelinde yapılmıştır.

veya özel kanun hükümlerine dayalı olarak kurulmuş bulunan kuruluşlara, gelir olarak kaydedileceği” belirtilmiştir⁹⁹.

İkinci olarak, SK'nin bahsi edilen maddelerine dayanılarak, Özel Hukuk Hükümlerine Tabi Sigortalar Kapsamında Hak Sahiplerince Aranmayan Paralar Hakkında Yönetmelik¹⁰⁰ çıkarılmıştır. Bu düzenlemelerin dışında, konuyla ilgili olarak çıkarılan genelge ve sektör duyurularından da bahsedilebilir.

B. Güvence Hesabı'na Aktarılabacak Sigorta Alacaklarının Kapsamı

Güvence Hesabı'na aktarılabacak alacakların ne olduğuna ilişkin olarak, SK'nin 33/B maddesi dışında, Yönetmelik'te biraz daha somut bir şekilde, “özel hukuk hükümlerine tabi sigortalar kapsamında hak sahiplerine ödemesi veya iadesi gereken her türlü prim ve tazminat gibi paralar”dan bahsedilmiştir (m. 1/1). Bu düzenlemelerden hareketle, Güvence Hesabı'na aktarılması gereken alacakların, özel hukuk hükümlerine tabi olarak akdedilen bir sigorta sözleşmesinden, sigorta teminatını sunan taraf aleyhine doğan her türlü para alacağı olduğunu söylemek olanaklıdır. Doğal olarak bu alacakların başında, sigorta tazminatı ve bedelleriyle, haksız yere ödenmiş dolayısıyla iadesi gereken primler gelir.

İkinci olarak, bu düzenlemelere göre Güvence Hesabı'na aktarılabacak alacaklar, sadece özel hukuk hükümleri uyarınca yapılmış sigorta sözleşmelerinden doğan alacaklardır. Ayrıca, ilgili düzenlemelerde bir ayırım yapılmadan, genel olarak “özel hukuk hükümlerine tabi sigortalardan” bahsedildiğine göre gerek zarar, gerek meblağ sigortası türündeki sigorta sözleşmelerinden doğan alacaklar, “devri gereken sigorta alacakları” kavramına dahil olacaktır.

Diğer yandan, SK'nin 33/B maddesinde, bu sigorta sözleşmelerini yapacak kişiler, “ilgili şirket veya özel kanun hükümleri dâhilinde sigorta faaliyetinde bulunan kuruluşlar” olarak tarif edilmiştir. “İlgili şirket” deyişiyle öncelikle özel hukuk hükümlerine göre sigorta sözleşmesi akdeden ve

⁹⁹ Hak sahiplerince aranmayan sigorta alacaklarının Güvence Hesabı dışında, özel kanun hükümleri dâhilinde sigorta faaliyetinde bulunan kuruluşlara devri de söz konusu olmakla birlikte, çalışma Güvence Hesabı bakımından sınırlandırılmıştır.

Özel kanun hükümleri dahilinde sigorta faaliyetinde bulunan kuruluşların neler olduğu ise Yönetmelik'in 3/1 (e) maddesinde, “9/5/2012 tarihli ve 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu uyarınca kurulmuş Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK), 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu uyarınca kurulmuş Tarım Sigortaları Havuzu ve benzeri kuruluşlar” şeklinde açıklanmıştır.

¹⁰⁰ R.G., T. 08.10.2013, S. 28789.

“Türkiye’de kurulmuş sigorta şirketleri ile yurt dışında kurulmuş sigorta şirketinin Türkiye’deki teşkilatı”nın kastedildiği açıktır (Y. m. 3/1(f)). Ayrıca, 1/2. maddesiyle emeklilik şirketleri¹⁰¹ de sigortacılık faaliyetleri çerçevesinde Yönetmelik’in kapsamına alınmış ve bunlar tarafından akdedilen sigortalardan doğan alacaklar da devrin kapsamına alınmıştır¹⁰². 33/B maddesinde anılan “özel kanun hükümleri dahilinde sigorta faaliyetinde bulunan kuruluşların” neler olduğu ise Yönetmelik’in 3/1 (e) maddesinde, “9/5/2012 tarihli ve 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu uyarınca kurulmuş Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK), 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu uyarınca kurulmuş Tarım Sigortaları Havuzu ve benzeri kuruluşlar” şeklinde açıklanmıştır. O halde Güvence Hesabı’na aktarılması gereken sigorta alacakları; SK’ye tabi olarak faaliyet gösteren sigorta şirketleri, sigortacılık faaliyetleriyle sınırlı olarak emeklilik şirketleri ve özel kanunları dahilinde sigortacılık faaliyetinde bulunan DASK, Tarım Sigortaları Havuzu ve benzeri diğer kuruluşlarca akdedilen sigorta sözleşmelerinden doğan sigorta alacaklarıdır.

Güvence Hesabı’na, kime ait sigorta alacaklarının devredileceği hususuna gelince, SK’nin 33/B maddesinde bu hususa ilişkin olarak “hak sahipleri” kavramı kullanılmıştır. Güvence Hesabı’na aktarılması gereken alacakların sigorta sözleşmesinden doğan alacaklar olduğu düşünülürse, “hak sahibi” kavramının da “sigorta sözleşmesi nedeniyle sigorta teminatını veren kişiye karşı alacaklı olan herkes” olarak tanımlanması mümkündür. Bu kişilerin başında ise sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar gelecektir. Sorumluluk sigortaları bakımından, TTK’nin 1478/1. maddesi uyarınca uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmı için doğrudan sigorta şirketine başvurma hakkı verilen zarar görenler de hak sahibi olarak görülebilecek kişilerdendir. Ayrıca bu kişilerin mirasçıları da anmak gerekir.

C. İlgili Mevzuata Göre Sigorta Alacaklarının Güvence Hesabına Devrinin Koşulları

SK’nin 33/B maddesine göre sahibi tarafından aranmayan bir sigorta alacağının Güvence Hesabı’na aktarılması için öncelikle alacağın ilgili

¹⁰¹ BETYSK’nin 8. maddesinde bireysel emeklilik şirketlerinin SMK hükümlerine göre hayat ve ferdi kaza sigortaları branşlarında da ruhsat alabileceği düzenlenmiştir (maddede SMK’ye yapılan bu atfın, SK’nin 37. maddesi uyarınca SK’ye yapıldığının kabulü gerekmektedir).

¹⁰² Nitekim SK’nin 33/B maddesinde, “sigorta şirketi” kavramı yerine “ilgili şirket” tabirinin kullanılması da sigorta şirketlerinin yanı sıra emeklilik şirketlerinin de sigortacılık faaliyetleri kapsamında akdettikleri sigorta sözleşmelerinden doğan alacakları, diğer koşulların varlığında devirle yükümlü olduklarını göstermektedir.

mevzuat uyarınca zamanaşımına uğramış olması gerekmektedir. 33/B maddesinde anılan “ilgili mevzuat” ile kastedilen -maddede özel hukuk hükümlerine göre yapılan sigorta sözleşmelerinden doğan alacaklar konu edildiğine göre- TTK olsa gerektir. Nitekim Yönetmelik’te zamanaşımına ilişkin özel kanun hükümleri saklı olmak koşuluyla, Güvence Hesabı’na devredilecek alacakların tabi olduğu zamanaşımı süresinin 6102 sayılı TTK’ya göre belirleneceği ifade edilmiştir (m. 4).

Diğer yandan, BankK’nin 62. maddesine benzer şekilde, 33/B maddesinde de zamanaşımına uğrayan sigorta alacağının, sigorta şirketinin hak sahibine ulaşamaması hâlinde, Güvence Hesabı’na aktarılacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla, bir sigorta alacağının devri için ikinci olarak hak sahibine ulaşılamamış olması koşulunun getirildiği söylenebilir. Doğal olarak bu durumun tespiti hak sahibine karşı yapılacak bildirim ve ilanlarla mümkün olacaktır. Nitekim Yönetmelik’in 5. ve 6. maddelerinde sigorta şirketlerine bir takım bildirim ve ilan yükümlülükleri getirilmiştir. Bu düzenlemelere göre, sigorta şirketlerinin ilk olarak, bu alacaklar için “zamanaşımı tarihini izleyen Şubat ayının ilk iş gününden itibaren” kendi internet sitesinde dört ay süreyle bir sorgulama alanı tahsis etmesi gerekmektedir. İlgili alanda, bu alacakların sahiplerince Haziran’ın on beşinci gününe kadar aranmadığı takdirde, Güvence Hesabı’na aktarılacağı hususuna da yer verilmelidir (Y. m. 5/1).

Öte yandan, Güvence Hesabı da sigorta şirketleri tarafından gönderilen listelere göre bu tür alacaklar için “zamanaşımını izleyen takvim yılının Mayıs ayının sonuna kadar” kendi internet sitesinde ayrı sorgulama ekranı tahsis etmekle yükümlendirilmiştir (Y. m. 5/3).

Sigorta şirketlerinin, ikinci olarak sahiplerince aranmayan bu alacaklara ilişkin bilgilere internet sitelerinden ulaşabileceği hususunu “zamanaşımı tarihini izleyen Şubat ayının on beşinci gününe kadar, ülke genelinde yayım yapan ... ve tirajı en yüksek ilk on gazeteden ikisinde, ... iki gün süre ilan” etmesi de gerekmektedir (Y. m. 5/1).

Üçüncü olarak, zamanaşımına uğramış alacak 100 TL ve üzerindeyse, sigorta şirketlerinin hak sahiplerini “zamanaşımı tarihini izleyen Ocak ayının sonuna kadar iadeli taahhütlü bir mektup ve güvenli elektronik haberleşme yöntemleriyle, bu paranın Kanun’un 33/B maddesi uyarınca Güvence Hesabı’na devredileceği hususunda bilgilendirmesi” de gerekmektedir (Y. m. 5/2).

Belirtilen usullere uygun olarak ilan edilen ve bildirilen alacaklar, Haziran’ın on beşinci gününe kadar talepte bulunulması halinde hak sahiplerine

ödenir (Y. m. 6/1). Ancak hak sahipleri tarafından Haziran'ın on beşinci gününe kadar talep edilmeyen alacaklar aktarılır ve devir tarihi itibarıyla Güvence Hesabı tarafından gelir olarak kaydedilirler (Y. m. 6/2).

Diğer yandan Yönetmelik'te zamanında Güvence Hesabı'na aktarım yapmayan sigorta şirketlerinin, “bu tutar üzerinden ticari işler için uygulanan temerrüt faizi ödeyecekleri” de düzenlenmiştir (Y. m. 6/2).

D. İlgili Düzenlemelerin Değerlendirilmesi

Bu başlık altında esas olarak sigorta alacakları bağlamında değerlendirme yapılacaktır. Ancak sahiplerince aranmayan sigorta alacaklarının Güvence Hesabı'na devri, neticede hak sahiplerince aranmayan hakların devlete devri kurumunun bir parçasıdır. Bu nedenle başlık altında genel nitelikli değerlendirmelere de yer verilecektir. Böylece, “olması gerekene” dair temel kural ve ilkelere ulaşmak mümkün olabilir, düşüncesindeyim.

1. Sigorta Alacaklarının Güvence Hesabı'na Devrini Öngören 33/B Maddesi ve Yönetmelik Hükümlerinin Mülkiyet Hakkının İhlali Bakımından Değerlendirilmesi

Anayasa'nın 35. maddesinde herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu ve bu hakkın sadece kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılacağı belirtilmiştir. Mülkiyet hakkı temel haklardan birisidir. Anayasa'nın 13. maddesinde ise “temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmadan sadece Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılacağı” ve “bu sınırlamaların Anayasa'nın söz ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı” belirtilmiştir.

Her ne kadar Türk medeni hukukunda mülkiyet hakkının konusunu esas olarak fiziki bir varlığı olan eşyaların oluşturduğu kabul edilse de¹⁰³ Anayasa bağlamında bu kavramın kapsamı daha geniş tutulmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi'ne göre alacak hakkı, mülkiyet hakkı kapsamında kişilerin temel haklarından ve bir “ekonomik değer” veya icrası mümkün bir “alacağı” elde etmeye yönelik “meşru bir beklenti”, Anayasa'nın koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir¹⁰⁴. O halde diğer

¹⁰³ Bkz. Altan, Alparslan: Mülkiyet Hakkı, Güvencesi ve Korunması, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, s. 83.

¹⁰⁴ Bkz. AYM, B. 2013/28, K.T. 25.02.2015 (R.G., T. 27.05.2015, S. 29368); “Mülkiyet Hakkına Dair Emsal Kararlar - Alacağın Değer Kaybına Uğratılması”,

alacak hakları gibi sigorta alacaklarının da mülkiyet hakkının kapsamında olduğu açıktır.

İkinci olarak, SK'nin 33/B maddesi uyarınca sahibince aranmadığı yani terk edildiği kabulüyle Güvence Hesabı'na devri gereken sigorta alacaklarıyla ilgili mülkiyet hakkının kime ait olduğu sorusunun cevaplanması gerekir:

Bu sorunun cevabını vermek için 1933 tarihli ve 2308 sayılı “Şirketlerin Müruru Zamana Uğrayan Kupon Tahvilat ve Hisse Senedi Bedellerinin Hazineye İntikali Hakkında Kanun”dan bahsetmek gerekir¹⁰⁵. Kanun koyucu bu Kanun’la “anonim, limited ve sermayesi paylara ayrılmış komandit şirketlerde komanditer ortaklara ait hisse senetleri ile tahvillerden beş yıllık zamanaşımına uğrayan faiz, temettü ve ikramiye gibi menfaatleriyle, bu şirketlerin hisse senetleri ve tahvillerinden bedele çevrilenlerinin on yıllık zamanaşımına uğrayan bedellerinin devlete devredileceğini” düzenlemiştir.

Bu Kanun ilk kez 1965 yılında Anayasa’ya aykırılık iddiasına maruz kalmış, ancak başvuru Anayasa Mahkemesi tarafından oy birliğiyle reddedilmiştir. Kararda dayanılan temel gerekçeler şöyleydi: Kanun koyucunun zamanaşımı kurumunu düzenleyip, doğuracağı hukuki sonuçları tespit etmek hususunda yetkisi olduğuna göre, zamanaşımına uğrayan menfaat ve bedellerin, borçlu yerine devlete devrine ilişkin yasama tasarrufunda, mülkiyet hakkına veya kazanılmış hak kavramına dokunan bir yön yoktur. Esasında, Kanun’da bahsi edilen menfaat ve bedeller, şirketlerin zimmetinde bulunan borçlardan ibarettir ve şirketlerin bunlar üzerinde mülkiyet hakkının bulunmadığı açıktır. Dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlalden bahsedilemez. Kararda, Kanun’un kapsamına alınan şirketlerle, diğer şirket ve gerçek kişiler arasında zamanaşımının doğurduğu sonuçlar bakımından, bir eşitsizliğin yaratılmadığı tespiti de yapılmıştı. Zira anılan şirketlerin sermayeleri, büyük halk kitlelerinin paralarından oluştuğundan diğer şirket ve gerçek kişilerden farklıdır. 2308 sayılı Kanun’la bu şirketler bakımından yaratılan farklılık

<https://www.anayasa.gov.tr/tr/bireysel-basvuru/temel-hak-ve-ozgurluklerin-ihlaline-dair-emsal-kararlar/mulkiyet-hakkina-dair-emsal-kararlar/mulkiyet-hakkina-dair-emsal-kararlar-tum-liste#baslik23>, E.T.: 12.08.2023. Ayrıca bkz. Akça, Kürşat: “Anayasa Mahkemesi Kararlarında Mülkiyet Hakkı”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, Özel Sayı, 2015, s. 558.

¹⁰⁵ Zira bu mesele Türk hukukunda bu Kanun bağlamında tartışılmış olup, ileri sürülen tezlerin metinde yapılacak açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, SK'nin 33/B uyarınca devredilecek sigorta alacakları için de geçerli olduğu barizdir.

da buna dayanmaktadır. Nitekim aynı kategoriye giren tüm şirketlere Kanun'un uygulanacağı da açıktır¹⁰⁶.

Ancak bu Kanun yine somut norm denetimi yoluyla ve yine mülkiyet hakkını ihlal ettiği iddiasıyla 2018 yılında tekrar Anayasa Mahkemesi'nin önüne getirilmiştir¹⁰⁷. Yüksek Mahkeme bu defa, Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca, ölçülülük kriteri bağlamında mülkiyet hakkını ihlal ettiği gerekçesiyle, oy birliğiyle Kanun'un tüm maddelerinin iptaline karar vermiştir¹⁰⁸. Mahkeme'nin kararına dayanak yaptığı temel argümanlar şu şekildedir:

Kararda öncelikle 2308 sayılı Kanun'da anılan "faiz, kâr, ikramiye gibi menfaatler ile nakde çevrilen pay ve tahvil bedellerinin, borçlu tarafını ancak şirketin oluşturabileceği hukuki işlemlerden doğan alacak hakları" olduğu tespiti yapılmıştır. Tabii tartışılan mesele bakımından asıl önemli husus; Mahkeme'nin "zamanaşımına uğradığı" için devlete devredilecek bu alacaklar üzerindeki mülkiyet hakkının, alacaklıya (ortağa veya tahvil sahibine) değil, borçlu şirkete ait olacağını kabul etmesidir. Zira Yüksek Mahkeme'ye göre "zamanaşımının gerçekleşmesi "borcun konusu üzerindeki mülkiyet hakkının maliki" bakımından değişiklik yaratmaz". Bu nedenle zamanaşımından önce veya sonra "şirketin borcu niteliğindeki söz konusu menfaat ve bedeller üzerinde mülkiyet hakkını haiz olan borçlu şirkettir."

Anayasa Mahkemesi'nin bu görüşü doktrinde temel olarak Kendigelen ve Çonkar tarafından savunulmaktadır¹⁰⁹. Yazarlara göre, genel kurulun

¹⁰⁶ Bkz. AYM, T. 18.02.1965, E. 1964/47, K. 1965/8 (R.G., T. 25.6.1965, S. 12032). 2308 sayılı Kanun'da da zamanaşımı ve terk süresi arasında bir fark gözetilmemiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi de kararını zamanaşımı kavramı üzerinden yaptığı değerlendirmelerle vermiş ve kanun koyucunun iradesiyle devlete devrin, zamanaşımının sonuçlarından birisi olarak düzenlenebileceğinden bahsetmiştir. Oysa (düşürücü) zamanaşımının, bu kuruma rengini veren sonucu; borcun eksik hale gelmesidir. Geçtiğinde, alacağın devlete devredilmesi sonucunu doğuran süre ise terk süresidir.

¹⁰⁷ Anayasa'nın 153. maddesine göre Anayasa Mahkemesi'nin kararları kesindir. Buna karşın, 152/4. maddedeki hükmün aksi sözüne göre Anayasa Mahkemesi'nin işin esasına girerek verdiği ret kararının Resmi Gazete'de yayımlanmasının üzerinden on yıl geçtikten sonra aynı kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvurulabilecektir. Ayrıca bkz. **Baymuş**, Turgut/**Acar**, Eray: "Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararlarının Bağlayıcılığı Üzerine Bir Değerlendirme", Dumlupınar Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S. 11, 2023, s. 121.

¹⁰⁸ Bkz. AYM, T. 10.04.2019, E. 2018/136, K. 2019/21 (R.G., T. 20/6/2019, S. 30807).

¹⁰⁹ Bkz. **Kendigelen**, Abuzer/**Çonkar**, M. Halil: "Zamanaşımına Uğrayan Kâr Payı Alacağı Konusundaki Özel Düzenleme", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 207-210.

borçlandırıcı işlem niteliğindeki kâr dağıtım kararı tek başına, dağıtımına karar verilen meblağın şirketin mal varlığını terk etmesini sağlamaz. Bu meblağ, şirketin mal varlığının bir parçası olarak -ancak borç niteliğinde olduğundan- bilançonun pasif kısmında kalmaya devam eder. Dolayısıyla borç ödenmediği sürece (tasarruf işlemi yapılmadıkça) zamanaşımına uğramış olsa bile, mal varlığının pasifindeki bir kalem olarak borçlunun mülkiyetinde kalır¹¹⁰. Bu haliyle borçlunun mal varlığının kalemlerinden birisini teşkil edeceği için, 2308 sayılı Kanun’la getirilen devir emri gibi kanun koyucunun bu borç kalemi üzerindeki tasarrufları, borçlunun mülkiyet hakkıyla ilgili olacaktır.

Bu yönden, yazarların “meblağ”, Anayasa Mahkemesi’nin ise, “borcun konusu” tabiri ile kastettiği; borcun ifasında kullanılacak değerler¹¹¹ olsa gerektir. Nitekim kararda geçen “şirketin borcu niteliğindeki söz konusu menfaat ve bedeller” ve “şirketin mal varlığında borçların karşılığı olarak yer alan değerler” tabirleri buna işaret etmektedir.

Öncelikle, mülkiyet¹¹² ve mal varlığı kavramları özdeş değildir. Bu nedenle bir unsurun mal varlığında yer alıyor olması tek başına o unsur üzerinde (ister medeni ister anayasa hukuku bağlamında) mülkiyet hakkının olduğunu göstermez. Zira mal varlığı kavramı hukukta “bir gerçek veya tüzel kişinin parayla ölçülebilir hak ve borçlarının toplamını” anlatmak için kullanılan bir kavramdır¹¹³. Bu kapsamda, hem tanımdan anlaşıldığı hem yazarların işaret ettiği üzere mal varlığının bir tarafında alacaklar ve (maddi ve gayri maddi mallar üzerindeki) diğer haklardan oluşan aktifler yer alırken, diğer tarafında borçlardan oluşan pasifler yer alır¹¹⁴. Bu kombinasyonda pasif kısımda yer alan borçların ifasında kullanılacak dahi olsa değerler (maddi, gayri maddi mal üzerindeki hak ve alacaklar) mal varlığının aktif kısmında yer alır ve kişinin bu değerler üzerinde (değerin türüne göre¹¹⁵)

¹¹⁰ Bkz. **Kendigelen/Çonkar**, s. 221.

¹¹¹ Daha somut bir ifade ile hak ve alacaklar yahut bunların konusu oluşturan nakit gibi taşınır, taşınmaz mallar vb.

¹¹² Nitekim ister mülkiyet hakkının konusunu maddi mallarla sınırlayan medeni hukuk anlayışında olsun ister alacak hakları dahil özel mal varlığı haklarının bütünü mülkiyet hakkının kapsamı içinde gören Anayasal mülkiyet anlayışında olsun, mülkiyet hakkının konusu ancak “haklarla” (bir başka ifade ile aktiflerle) sınırlıdır. Bkz. **Eren**, *Fikret: Mülkiyet Hukuku*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2023, s. 52 ve 11.

¹¹³ Bkz. **Eren**, *Borçlar*, s. 600; **Türk**, *Hikmet Sami: Ticaret Ortaklarının Birleşmesi*, BATİDER, Ankara 1986, s. 61, 62.

¹¹⁴ Bkz. **Eren**, *Borçlar*, s. 600; **Türk**, s. 62.

¹¹⁵ Zira mal varlığında yer alan alacak hakkı üzerinde medeni hukuk bağlamında bir mülkiyet hakkından bahsedilemezken, anayasal anlamda olduğu kesindir.

medeni ve / veya anayasal anlamda mülkiyet hakkının olacağı açıktır. Ancak kişinin ifasını taahhüt ettiği borçları üzerinde -bunlar bir varlık olmadığı için- bir mülkiyet hakkından bahsedilemez.

Bu bağlamda, borçlunun borcunu ifade kullanacağı değerlere işaret ederek, borçlunun borcu üzerinde bir mülkiyet hakkının olduğundan da bahsedilemez, velev ki tasarruf işlemi gerçekleştirilmemiş olsun. Zira, borçlunun borcunun karşılığı, bu borcun ifasında kullanılacak (mal varlığının aktif kısmında yer alan) değerler değil, alacaklının mal varlığının aktif kısmında yer alan olacaktır. Nitekim borçlu (şirket) bu borcu yaratan taahhüdünün -ki bu bir bağış olmadığına göre- karşılığını (sigorta primi, sermaye payı, tahvil bedeli vs) zaten almıştır. Buna rağmen, borcun ifasında kullanılacak değerler (aktifler) üzerinden “borç üzerinde bir mülkiyet hakkı” yaratıp, buna ilişkin dava ve talep haklarını da borçluya vermek, alacaklının alacağı üzerindeki mülkiyet hakkının ortadan kaldırılmasına yol açar¹¹⁶. Aslında bu yönden, alacak ve borç kavramları yazı ve tura gibi madeni bir paranın iki tarafına benzer. Ancak ortada tek bir para vardır. Bunun gibi, henüz bir tasarruf işleminin yapılmadığı dönemde dahi aynı şey¹¹⁷, bir borç olarak borçlunun mal varlığının pasif kısmında ve bir yükümlülük olarak yer alırken; alacaklı bakımından bir alacak olarak, mal varlığının aktif kısmında ve bir hak (bir başka ifade ile bir varlık) olarak yer alır. Bir taraf için borç, diğer taraf için alacak olarak nitelendirilen bu tek şey üzerinde tek bir mülkiyet hakkı olabilir. Bu şey ancak alacaklının mal varlığında bir “varlık” olarak ortaya çıktığına göre, alacaklının mülkiyetinde olduğunun kabulü gerekir¹¹⁸.

¹¹⁶ Oysa alacaklının alacakları üzerinde mülkiyet hakkı olduğu gerek yabancı hukuklarda gerek Türk Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilmektedir.

¹¹⁷ Bu “aynı şey” aslında borcun (diğer yandan alacağın) konusu olan ve parasal bir değeri olan edimi anlatır. Edim, borçlu yönünden bir yükümlülüğü, alacaklı yönünden (alacak) hakkı ifade eder. Bkz. **Eren**, Borçlar, s. 31-49, 50; Bu yönden Anayasal anlamda alacak üzerinde olduğu kabul edilen mülkiyet hakkından kasıt; alacaklının sahip olduğu bu ekonomik değeri olan hakkının, varlığının (asset) bir parçası olarak, mülkiyetine dahil olduğu ve Anayasa kapsamında korunacağı olsa gerektir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 35. maddesinin koruma alanı içinde yer alan menfaatlerin kapsamına, alacak hakları veya kesin bir şekilde tanımlanmış talep haklarının (claims) da gireceğini açık bir şekilde ifade etmektedir. Bkz. AYM, B. 2012/931, K.T. 26.06.2014 (R.G., T. 25.09.2014. S. 29130).

¹¹⁸ Kaldı ki mülkiyet hakkının borçluya ait olduğu kabul edildiğinde, doktrindeki; alacağın hak sahibine iadesinin sağlanması amacıyla, devlete kalıcı devrin kaldırılması, süresiz talep hakkının verilmesi, en azından 30 veya 100 yıl gibi uzun bekleme sürelerinin getirilmesine ilişkin eleştiriler de dayanaksız kalmaktadır. Bu hususta bkz. **Bozkurt**, s. 42; **Şit İmamoğlu**, s. 186.

Kaldı ki 2308 sayılı Kanun'da olduğu gibi SK'nin 33/B ve BankK'nin 62. maddesinde de devlete devri öngörülen şey; ortağın, tahvil sahibinin, sigortalının veya mudinin borçlu şirkete karşı olan alacak hakkıdır, borçlu şirketin bu kişilere karşı olan borcunu ifade kullanacağı mal varlığının aktifindeki değerler değildir¹¹⁹.

Esasına bakılırsa, aynı mesele ile mevduat alacakları bağlamında karşı karşıya kalan ve aralarında Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi'nin (the US Supreme Court) de olduğu Amerikan mahkemelerinin çoğunluğunun, devlete devredilecek şeyin; bankaya koyulan mevduatın kendisi değil, hak sahibinin geri ödemeye ilişkin (repayment) borçlu ile aralarındaki sözleşmeden doğan (alacak) hakkı olduğunu kabul ettikleri ifade edilmektedir¹²⁰.

¹¹⁹ Mevduatla ilgili olarak, yatırılan paranın mülkiyetinin bankaya geçmesi hasebiyle, mülkiyet hakkının da bankaya ait olduğu iddia edilebilir. Bkz. **Bozkurt**, s. 41, 42. Ancak metinde ifade edildiği üzere BankK'nin 62. maddesinde devri emredilen; bankanın mülkiyetine geçen "banknotlar" değil, mudinin bankaya karşı olan iadeye ilişkin alacak hakkıdır. Benzer olarak, Amerikan doktrininde borçlu bankanın, hem mevduatın mülkiyetinin geçtiği hem nezdinde kaldığı sürece mevduatı ödünç vererek faiz elde etme hakkının olduğu gerekçesiyle, mevduat üzerinde mülkiyet hakkının olduğu tezine de aynı nedenle katılmıyorum. Bkz. **Gregory**, s. 335 vd. Ayrıca bkz. **Saltzman**, s. 1613 vd. Ayrıca bkz. III/D/1/120. dn.

¹²⁰ (Devri öngörülen) 'mevduat, bankanın borç yükümlülüğüdür.' (The deposits are debtor obligations of the bank). Bkz. "Anderson Nat'l Bank v. Lueckett", United States Supreme Court (321 U.S. 233 (1944)), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/321/233/>, E.T.: 12.08.2023; 'Bir borçtaki mülkiyet borçludan ziyade alacaklıya aittir' (...the property interest in any debt belongs to the creditor rather than the debtor...). Bkz. "Delaware v. New York", United States Supreme Court (507 U.S. 490 (1993)), <https://caselaw.findlaw.com/court/us-supreme-court/507/490.html>, E.T.: 12.08.2013; '... Sun (borçlu şirketin) tarafından üstlenilen borçlar onun için bir mülk değildir, daha ziyade sorumluluktur ve devlet el koymaya karar verdiğinde bir sorumluluğu bir varlığa çevirmek garip olacaktır.' (... these debts owed by Sun are not property to it, but rather a liability, and it would be strange to convert a liability into an asset when the State decides to escheat.). Bkz. "Texas v. New Jersey", United States Supreme Court (379 U.S. 674 (1965)), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/379/674/>, E.T.: 09.08.2023. Ayrıca bkz. **Saltzman**, s. 1614; **Gregory**, s. 335, dn. 97; **King**, s. 1261.

Öte yandan Amerikan doktrininde, borçlunun mülkiyet hakkının olduğu görüşüne örnek olarak gösterilen mahkeme kararından da bahsetmek gerekir. Karar, seyahat çekleriyle ilgili olarak 15 yıldan, 7 yıla indirilen terk süresi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia eden borçlu şirketin, eyalete karşı açtığı bir davaya ilişkindir. Mahkeme, seyahat çeki almak için bankaya para yatıran kişi (lehtar) ile banka arasındaki ilişkiyi - çek için yatırılan para, çek nakde çevrilene kadar bankada kaldığı için- mevduat bağlamında mudi ile banka arasındaki ilişkiye benzetmiş ve her iki ilişkide de kredi alan - kredi veren ilişkisinin olduğunu belirtmiştir. Mahkemeye göre mevduatta olduğu gibi,

Üçüncü olarak, zamanaşımı ve mülkiyet hakkı arasındaki ilişkinin de ele alınması gerekir: Anayasa Mahkemesi yukarıda anılan kararında bu hususta önce zamanaşımının, borçlunun “borcun konusu üzerindeki mülkiyet hakkı” üzerinde değişiklik yaratmayacağını söylese de ardından borçlunun bu mülkiyet hakkının zamanaşımı ile birlikte alacaklıların bu değerler üzerindeki “alacak haklarına nazaran korunmaya değer bir hak” olarak öne çıkacağını ifade etmiştir. Şöyle ki “zamanaşımı gerçekleşene kadarki süreçte şirketin mal varlığında borçların karşılığı olarak yer alan değerler, zamanaşımın gerçekleşmesi ile birlikte şirketin üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabileceği öz varlığa dönüşmektedir”. Nitekim Kendigelen ve Çonkar’a göre de borcun zamanaşımına uğraması, onu eksik borç hâline getirerek “borçlu ile borcu üzerindeki mülkiyet bağlantısını kuvvetlendiren bir etkiye” sahiptir¹²¹.

Oysa Türk hukukunda kişinin bir borç altına girmiş olması tek başına, mal varlığına dahil unsurlar üzerindeki -velev ki bu, borcun ifasında kullanılacak değerler olsun- tasarruf yetkisini sınırlandırmaz veya ortadan kaldırmaz¹²². Bu durum, zamanaşımından önce veya sonra da değişmez. Bir başka ifade ile (düşürücü) zamanaşımının borçlunun tasarruf yetkisi üzerinde bir etkisi olmadığı gibi, (ister medeni ister anayasal anlamda) mülkiyet hakkı üzerinde de etkisi olmaz¹²³. Zamanaşımı sadece borçluya borcunu ifadan kaçınma yetkisi verir. Dolayısıyla devlete devri öngörülen alacak, zamanaşımından önce olduğu gibi sonra da alacaklının mülkiyeti altında, mal

seyahat çeki için verilen para da geri çekilinceye kadar bankanın varlığının bir parçası hâline gelir. Ancak neticede bankanın bu para üzerindeki mülkiyet hakkının, kredi verenin (müşteri) çeki kullanılarak parasını çekmesi veya devlet tarafından belirlenen terk süresinin bitimiyle sona ereceğine karar verilmiştir. Bkz. “American Exp. Travel Related Services v. Kentucky”, United States District Court (597 F. Supp. 2d 717 (E.D. Ky. 2009)), <https://casetext.com/case/american-exp-travel-related-services-v-kentucky>, E.T.: 12.08.2023.

Ayrıca Amerikan doktrininde devlete devredilecek bu haklar üzerinde borçlunun mülkiyete dair menfaatlerinin (property interest) olabileceğine dair savunulan görüşler için bkz. **Gregory**, s. 331 vd.; **Saltzman**, s. 1613 vd.

¹²¹ Bkz. **Kendigelen/Çonkar**, s. 210.

¹²² Bunun için özel bir düzenlemenin olması gerekir. İİK'nun 191/1. maddesi uyarınca borçlunun masaya ait mallar üzerinde tasarruf yetkisinin iflas açıldıktan sonra alacaklılara karşı hükümsüz kılınması gibi.

¹²³ **Kendigelen** ve **Çonkar** da zamanaşımının mülkiyet hakkı üzerinde bir değişiklik yaratmayacağı görüşündedir. Ancak yazarlar zamanaşımının, borçlunun mal varlığının pasif kısmında yer alan borç üzerindeki mülkiyet hakkını etkilemeyeceği görüşündedirler, bkz. s. 221. Yukarıda bahsedildiği üzere, borç üzerinde mülkiyet hakkının olup olamayacağı tartışmalıdır. Ayrıca krş. **Erdem**, Bankacılık, s. 112.

varlığındaki aktif kısımda yer almaya devam eder. Alacaklı sadece borçluya karşı (istememezse), bu alacağın dava yoluyla tahsilini sağlayamaz¹²⁴.

Bu noktada, 2308 sayılı Kanun ve BankK'nin 62.maddesinde bizzat yer verilen, SK'nin 33/B maddesinde ise TTK'nin sigorta sözleşmesine ilişkin zamanaşımı düzenlemelerine atıfla anılan sürelerin, aslen ne düşürücü ne kazandırıcı zamanaşımı süreleri olduğu da tekrar hatırlanmalıdır. Bunlar, bir alacağın devlete devri bakımından terk edildiğinin kabulü için geçmesi gereken, terk süreleridir. Kaldı ki bahsi geçen düzenlemelerde bu sürelerin -terk süresi olarak kabul edilmeseler bile- borçlu lehine yaratılan bir nevi "kazandırıcı zamanaşımı" olarak görülmesine dayanak olacak bir unsur da yoktur. Tersine, bu düzenlemelerde sürenin sonunda alacağın devlete kalıcı olarak devri öngörüldüğü için, Türk hukukunda bu süreleri hak düşürücü süre olarak niteleyen görüşler dahi ileri sürülmüştür¹²⁵.

Bu konuda Bozkurt tarafından ileri sürülen görüşlere de yer vermek gerekir. Görüşlerini mevduat alacakları bağlamında dile getiren Yazar'a göre henüz zamanaşımına uğramayan mevduatın BankK'nin 62. maddesi uyarınca devlete devri, mülkiyet hakkının tam bir ihlali olacaktır. Zamanaşımına uğradıktan sonra devri hâlinde ise, mevduat yatırıldığı an bankanın mülkiyetine geçtiği için, bu sefer de bankanın mülkiyet hakkına orantısız ve kamu yararı olmayan bir müdahale yapılmış olacaktır¹²⁶. Bu ifadelerden Yazar'ın devlete devri gerekecek mevduat üzerindeki mülkiyet hakkının, zamanaşımına uğramadan evvel alacaklıya ait olduğu, zamanaşımından sonra ise – mevduatın mülkiyeti bankaya geçtiği için- bankaya ait olacağı fikrinde olduğu sonucu çıkmaktadır. Ancak mevduatın mülkiyetinin yatırıldığı an itibarıyla bankaya geçtiği düşünülürse, mülkiyet hakkının zamanaşımından evvel alacaklıya nasıl ait olabileceği ve zamanaşımının mülkiyet hakkı üzerinde nasıl böyle bir etki yaratacağı açık değildir.

Dördüncü olarak SK'nin 33/B maddesi başta olmak üzere bu tür düzenlemelerin mülkiyet hakkını ihlal edip etmediğine ilişkin genel ilkeler üzerinde de durulmalıdır:

Öncelikle, gerçekten de gerek SK'nin 33/B maddesi, gerek sahibince aranmadığı varsayımıyla devlete intikali öngörülen diğer haklarla ilgili düzenlemeler, hak sahibinin bu hakkına ilişkin mülkiyet hakkına müdahale niteliğindedir. Nitekim anılan tüm düzenlemelerde, geçen sürenin sonunda hak kalıcı olarak devredilerek, sahibinin hakkı ortadan kaldırılmaktadır.

¹²⁴ Bkz. **Tutumlu**, s. 28.

¹²⁵ Bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 166, dn. 7; **Bozkurt**, s. 30, 31.

¹²⁶ Bkz. **Bozkurt**, s. 40 vd.

Ancak mülkiyet hakkına her müdahale hukuka aykırı değildir. Bu kapsamda gerek Anayasa Mahkemesi'nin anılan kararında gerek doktrinde, bir mülkiyet hakkı ihlalinin olup olmadığına ilişkin yapılacak değerlendirmelerde gözetilmesi gereken kriterlerden¹²⁷ ikisinin öne çıkarıldığı görülmektedir:

Bunlardan ilki yapılan müdahalede kamu yararının olup olmadığı hususudur. Bu hususta doktrinde, sahiplerince aranmayan alacak ve diğer hakların devlete devrinde herhangi bir kamu yararının olmadığını savunan yazarlar olduğu gibi¹²⁸, devlete gelir sağlama amacı doğrultusunda kamu yararının olduğu görüşünde olan yazarlar da vardır¹²⁹. Anayasa Mahkemesi ise anılan kararında, bu hususta bir ayrıma gitmiştir. Mahkeme'ye göre bu tür haklara devletçe el konulması ancak bir ekonomik kriz varsa kamu yararınıdır. Dolayısıyla, vergi ve benzeri araçlara başvurabilecek olan devletin, ekonomik bir kriz yoksa gelir elde etmek için terk edilmiş haklara el koyması gerekli olmadığından, ölçülülük kriterine aykırılık oluşturur¹³⁰.

Aslına bakılırsa, bu tür düzenlemelerin kamu yararına olduğunu göstermek üzere kullanılan iki temel gerekçeden birisi; ekonomik krizin var olup olmamasından bağımsız olarak, toplamda ciddi meblağlara ulaşan bu tür hakların birkaç şirketin kullanımına bırakılmasındansa, kamunun kullanımına sunulmak üzere devlete devrinin sağlanmasıdır¹³¹. Nitekim devlete gelir sağlama gerekçesinin geçerliliğinin ekonomik kriz zamanlarına özgü olmadığına en büyük örnek de dünyanın en zengin ülkelerinden ve kapitalizmin baş temsilcilerinden olan ABD'dir. Zira bu ülkede, öteden beri -bir ekonomik krizin varlığı gözetilmeksizin- kanun vasıtasıyla şirket payları dahil pek çok hakkın terk edildiği kabulüyle, devlete devri sağlanmaktadır ve

¹²⁷ Bu hususta bkz. **Kendigelen/Çonkar**, s. 210 vd.

¹²⁸ Bkz. **Barın**, s. 94; **Erem/Altıok/Tandoğan**, s. 96 vd; **Erdem**, Bankacılık, s. 113-116 vd.

¹²⁹ Bkz. **Kendigelen/Çonkar**, s. 214, 215.

¹³⁰ Aslına bakılırsa Anayasa Mahkemesi'nin 2308 sayılı Kanun'un iptaline dayanak yaptığı bu ve diğer gerekçeler, SK'nin 33/B ve BankK'nin 62. maddesi başta olmak üzere sahiplerine aranmayan hakların devlete devrini öngören diğer düzenlemeler için de geçerli olduğuna göre, bunların da iptali gerekir.

'Şirket paylarıyla ilgili hakların, uzun bir süredir devlet tarafından el konulan diğer tip terk edilmiş haklardan esasında bir farkı yoktur.' Bkz. "": Illinois Law Review, Vol. 46, No. 1, 1951, s. 98.

¹³¹ Hatta, emanetçi devir kanunlarının hâkim olduğu ABD'de, eyaletlerin bu tür hakların bir an önce devlete devrini sağlayarak daha fazla gelir elde etmek amacıyla terk süresini kısaltan kanunlar çıkarmasıyla ortaya çıkan tartışmada, netice olarak temyiz mahkemesi bu hakların sahibine iadesi amacı dışında, tek başına gelir elde amacının varlığını da Anayasa'ya aykırı görmemiştir. Bu hususta ve bu kanunların esasında vergi kanunları olarak nitelendirilip edilemeyecekleri tartışmaları için bkz. **Gregory**, s. 325 vd.; **King**, s. 1260, 1261.

mahkemeler de bu kanunları nihai olarak Anayasa'ya aykırı bulmamaktadırlar¹³².

Kanaatimce, bu düzenlemelerin mülkiyet hakkının ihlaline yol açacak asıl yönü hak sahibine devlet tarafından yapılması gereken bildirimlerin yapılmaması¹³³ ve devlete kalıcı devrin öngörülmesi ile ilgilidir. Zira doktrinde de en çok bu durumun eleştirildiği görülmektedir¹³⁴.

Öncelikle bu tür hakların devlete devrinde kullanılan mazeret; hak sahibince terk edilmiş, bir başka ifade ile hakkın sahipsiz kalmış sayılmasıdır. Bu noktada sahibince aranmayan hakların devlete devri kurumunun, devletin mirasçılığı ile aynı mantık üzerine oturtulduğu hatırlanmalıdır. Ancak devir uygulamasında, hakkın terk edildiği sadece bir varsayımdan ibarettir¹³⁵ ve bu varsayım da hak sahibinin belirlenen terk süresi içinde herhangi bir eylemde bulunmamış olmasına dayandırılır. Gerçektenyse -geçen süreye rağmen- sahibi hakkını terk etmemiş olabilir¹³⁶. Dolayısıyla, hak sahibi ortaya çıktığında, bu hakkın devlete devri için kullanılan mazeret yani hakkın terk edilmiş olduğu varsayımı da geçerliliğini yitirir. Nitekim bu düzenlemelerde hakkın devlete intikali için terk edildiğinin bir mahkeme kararıyla tespiti de aranmamıştır. Oysa mirasçısı kalmayan terekenin devlete

¹³² Bkz. **Garrison**, s. 310 vd.; **Shestack**, s. 53; **Sentell Jr.**, R. Perry: "Escheat, Unclaimed Property, and Supreme Court", Case Western Reserve Law Review, Vol. 17, Iss. 1, 1965, s. 82.

Kaldı ki sahiplerince aranmayan bu payların, şirketin tasfiyesinde diğer ortaklar tarafından paylaşılması da Amerikan hukukundaki deyimıyla özel bir el koyma (private escheat) hali yaratmayacak mıdır? Bu yönden bu hakların kamunun kullanımına sunulması yerine, bir kaç kişinin kullanımına bırakılmasındaki üstün yararın ortaya koyulması gerekir. Karşı görüşte bkz. **Erdem**, Bankacılık, s. 116.

¹³³ Bu husus aşağıda tartışılacaktır. Bkz. III/D/2 no.lu başlık.

¹³⁴ Bkz. **Bozkurt**, s. 38 vd.; **Barın**, s. 96, 97; **Şit İmamoğlu**, s. 169, 170-186.

Nitekim Amerikan hukukunda devletin, sahiplerince aranmayan bu haklara, korumak üzere el koymasının anayasal yetkisi içinde olduğunu düşünen mahkemeler genel olarak; ilgili hakkın devlete devredileceğine ilişkin hak sahibine yeterli şekilde bildirim yapıldığı ve bu işlemlere karşı yargı yolu açık bırakıldığı sürece, özellikle kalıcı devir yerine emanetçi olmaları nedeniyle bu tür kanunların Anayasa'ya aykırı olmadığına karar vermektedirler. Bkz. **Garrison**, s. 310 vd.; **Shestack**, s. 53; **Sentell Jr.**, s. 82.

Kalıcı el koymayı öngören kanunların geçerliliği ise esas olarak terkin, mahkeme kararıyla ispatlanması koşuluna bağlıdır. Bkz. **Auten**, s. 111.

¹³⁵ Bu yönde bkz. **Garrison**, s. 305.

¹³⁶ Bu yönden, düzenlemelerdeki sürelerin zamanaşımı olarak kabul edilmesi, böylece alacağın zamanaşımına uğramasının devlete devrin gerekçesi olarak kullanılmasının çok daha vahim olduğu açıktır. Zira sadece alacaklının alacağını dava yoluyla talep ve tahsil yetkisini kaldırmaya muktedir (düşürücü) zamanaşımı, hak sahibinin mülkiyet hakkının elinden alınması için gerekçe olamaz.

intikali için sulh hâkiminin kararı gerekmektedir (Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 594). Hatta 594. maddede mirasın devlete intikali kararına rağmen, hak sahiplerinin istihkak davası açma hakkı dahi korunmuştur. Bu bağlamda, sahibince aranmayan haklara el konulmasına ilişkin düzenlemelerde, hak sahiplerine devlete karşı haklarının iadesine ilişkin talep yetkisinin verilmemesinin, tersinden ifade ile kalıcı olarak el koyulmasının geçerli bir hukuki bir temeli yoktur¹³⁷.

Bu noktada, hak sahiplerine süreyle sınırlı olmadan devlete karşı hakkının iadesine ilişkin talep yetkisinin verilmesini, zamanaşımı bakımından değerlendirmek de gerekir. Nitekim daha önce de ifade edildiği üzere, zamanaşımı ile alacaklı, alacağını dava yoluyla tahsil yetkisini kaybeder¹³⁸. Ancak bu sonuç, alacaklı (hak sahibi) ile borçlu (şirket) arasındaki özel hukuk sözleşmesinden doğan bir haldir. Oysa hak sahibi ile alacağın zorunlu olarak devredildiği devlet arasında böyle bir ilişki yoktur. Alacağa egemenlik gücüne dayanarak ve kanunla el koyan devlet, borcu devralmış değildir¹³⁹. Dolayısıyla hak sahibinin devlete karşı hakları, bu ilişkinin kurallarına göre belirlenmelidir ki devletin bireysel mülkiyet haklarına hangi gerekçeyle, hangi koşullarda el koyabileceği bellidir. Aynı nedenle alacaklı veya borçlu yönünden, mülkiyet üzerinde bir etkisi olmayan (düşürücü) zamanaşımı nedeniyle elde ettiği ödememe defii dışında, başkaca bir hakka sahip olması söz konusu olmayan borçlunun da alacaklıya (hak sahibine) karşı ileri sürebileceği zamanaşımı defini, devlete karşı ileri sürememesi gerekir.

¹³⁷ Zira, örneğin kamulaştırmanın yapılabilmesi için kamu yararının varlığı dışında, malike uygun bir bedel ödenmesi de zorunludur. Bkz. **Özel**, Sadullah: "Kamulaştırmada Gerçek Karşılık Hakkı ve Pazar Değeri", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 109, 2013, s. 97. Bu yönden sahibince aranmayan hakların devlete devrine ilişkin düzenlemelerde (sonradan çıkma ihtimaline karşı) hak sahiplerine haklarının iadesine ilişkin bir talep hakkı verilmeden, haklarına kalıcı ve karşılıksız olarak el konulması hukuka aykırıdır. Nitekim ortada hak sahibini cezalandırmak amacıyla mülkiyet hakkından mahrum edilmesini içeren bir müsadere durumu da yoktur. Krş. **Auten**, s. 163. Ayrıca krş. **Erdem**, Bankacılık, s. 113.

Mesela Amerikan hukukunda yapılan tartışmalardan birisi de devletin el konulan hak bağlamında elde ettiği menfaate karşılık, hak sahiplerinin faiz talep edemeyecekleridir. Bu konuda bkz. **Dorner**, David P./**Lima**, Sara A.: "Is 'Interest' on Unclaimed Property A Constitutional Requirement?", <https://www.reedsmith.com/en/perspectives/2019/09/is-interest-on-unclaimed-property-a-constitutional-requirement>, E.T.: 02.09.2023. Ancak bu düzenlemelerin kalıcı devri içermediğini de gözetilen mahkemelerin çoğunluğu devletin, elinde kaldığı sürece bu haklardan elde ettiği menfaatlerin Amerikan Anayasası'na aykırı bir devir olmadığına karar vermiştir. Bkz. **Gregory**, s. 324, dn. 27.

¹³⁸ Bkz. **Tutumlu**, s. 27, 28.

¹³⁹ Bu yönde bkz. **Shestack**, s. 55, 56.

2. Hak Sahibine Bildirim Yapılması

SK'nin 33/B maddesindeki düzenleme bağlamında üzerinde durulması gereken bir başka mesele de hak sahibine yapılacak bildirimlerdir.

Amerikan hukukunda hak sahibine yapılacak bildirimler -ki ilgili kanunlar emanetçi devir kanunları olmasına rağmen- devrin Amerikan Anayasası'na uygun olmasının temel koşulu olarak görülmektedir¹⁴⁰. Zira Amerikan hukukunda devletin bir hakka müdahale edebilmesi için, öncesinde hak sahibinin bu durum hakkında yeterli bir şekilde bilgilendirilmesi gerekmektedir¹⁴¹. Aynı durumun Türk hukuku için de geçerli olduğu pek ala söylenebilir. Örneğin mülkiyet hakkından mahrumiyet hallerinden birisi olan kamulaştırmada, usulüne uygun bir tebligat yapılmadığı sürece, idarenin taşınmazı el koyması, fiili el atma olarak kabul edildiği gibi¹⁴², Anayasa Mahkemesi de usulüne uygun olmayan tebligatların Anayasa ile tanınan iddia, savunma ve hak arama özgürlüklerinin yanı sıra, mülkiyet hakkını ihlal edeceği fikrindedir¹⁴³. Öte yandan, SK'nin 33/B maddesindeki düzenlemenin mülkiyet hakkına müdahale hallerinden birisi olduğundan da daha önce bahsedilmişti. Dolayısıyla devirden evvel, bu durumdan haberdar olmasını sağlamak amacıyla hak sahibine bildirim yapılması esasen Anayasal bir gerekliliktir.

Gerçekten de 33/B maddesinde hak sahibine karşı yapılacak bildirim ve ilanlar, alacağın Güvence Hesabı'na devrinin ön koşulu olarak düzenlenmiştir. Ancak bu yükümlülük, esasen sigorta şirketlerinin üstüne yıkılmıştır. Zira Güvence Hesabı'na sadece kendi internet sitesinden yapacağı ilan yükümlülüğü getirilmiştir ki bu da SK'de değil Yönetmelik'te düzenlenmiştir. Öncelikle sadece ilan, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin hukuka uygunluk koşulu olan “yeterli ve uygun bir bildirim” olarak görülemez¹⁴⁴. Aynı

¹⁴⁰ Anayasal olarak devletin, bir kişinin mülkiyet hakkına müdahale etmeden önce, ilgili kişiyi başlatılacak yasal süreç konusunda bilgilendirmek ve itirazlarını sunması için fırsat tanımak amacıyla, tüm ihtimaller gözetilerek tasarlanmış şekilde, bildirimde bulunması gerekir.’ Bkz. “Taylor v. Yee”, United States Court of Appeals, (780 F. 3d 928 (9th Cir. 2015)), <https://casetext.com/case/taylor-v-ye-1>, E.T.: 08.09.2013.

¹⁴¹ Bu konuda bkz. **Shestack**, s. 52 vd.

¹⁴² Bkz. Yarg. 5. HD., T. 7.12.2015, E. 2014/27796, K. 2015/23316. Karar, Lexpera İçtihat Bankası'ndan alınmıştır.

¹⁴³ Bkz. AYM, T. 13.11.2014, E. 2013/95, K. 2014/176 (R.G., T. 13.3.2015, S. 29294).

¹⁴⁴ Nitekim Amerikan Federal Temyiz Mahkemesi de gerek internet sitesinde gerek gazete ile yapılan ilanları yeterli görmemiştir. Bkz. “Taylor v. Yee”, United States Court of Appeals (780 F.3d 928 (9th Cir. 2015)), <https://casetext.com/case/taylor-v-ye-1>, E.T.: 08.09.2023.

şekilde, mülkiyet hakkına devlet eliyle yapılan bir müdahalenin hukuka uygunluk koşullarından birisi olan bildirim yükümlülüğünün, borçlu sigorta şirketlerine yüklenen bildirim yükümlülükleriyle ifa edilmiş sayılmasına da olanak olmadığı düşüncesindeyim. Dolayısıyla sigorta alacağına el konulmadan evvel, hak sahibine kamu eliyle bildirim yapılmasını öngören düzenlemelerin getirilmesi gerekir¹⁴⁵. Bu bildirim, ilgili sigorta alacağına el konulmasından evvel olması gerektiği ise aşikârdır.

Özetle, hak sahibine yapılacak bildirim asıl yükümlüsü, bu hakka el koyan, böylece ondan yararlanacak olan kamu yani devlettir. Buna rağmen, borçlu sigorta şirketine de bildirim yükümlülüğünün getirilme nedeni, bu alacağın doğmasına yol açan ilişkinin tarafı olması hasebiyle, hak sahibinin kimlik ve adres bilgileri başta olmak üzere, alacağın terk edilmiş sayılıp sayılmayacağı, miktarı vb bilgilere ve bunları ispata yarayacak belgelere ilk elden sahip olması olsa gerektir¹⁴⁶. Böylece bildirim yapılmasının temelinde yatan; hakkı, sahibine kavuşturma amacına da hizmet edilmiş olmaktadır. Ancak aynı amaca hizmet etmesi, sigorta şirketinin yapması gereken bildirim, devlet tarafından yapılması gereken bildirim gibi görülerek, devlet tarafından yapılması gereken bildirim yapılmasından doğacak sonuçların sigorta şirketine yıkılmasına gerekçe olamaz. Bu nedenle sigorta şirketinin bildirim yükümlülüğünü ihlal ettiğinde maruz kalacağı yaptırım, hak sahibi ile arasındaki sözleşme ve bu sözleşmenin tabi olduğu hükümler dairesinde belirlenmelidir. Şöyle ki:

SK'nin 33/B maddesinde bir sigorta alacağının, sigorta şirketi tarafından hak sahibine ulaşılamaması hâlinde devredilebileceğinden bahsedilmek suretiyle, sigorta şirketinin hak sahibine yapacağı bildirim ve ilanlar sigorta alacağının terk edilmiş sayılıp, Güvence Hesabı'na devrinin ön koşulu hâline getirilmiştir. Buna göre usulünce bildirim yapılmadığı sürece, sigorta şirketi aslında terk edildiği kabul edilemeyecek bir alacağı devretmiş olacak, böylece hak sahibinin bu nedenle meydana gelen zararını tazmin etmesi gerekecektir.

Ancak 33/B maddesinde gerek bildirim ve ilanların gerek devrin, sigorta alacağı zamanaşımına uğradıktan sonra yapılacağı öngörülmüştür. Bu durumda, alacaklının gerekli bildirim yapılmadığı için bir zarara uğradığın-

¹⁴⁵ 'Borçlunun bildirim yükümlülüğü, bizzat devletin bildirimde bulunma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz'. Bkz. "Taylor v. Yee", United States Court of Appeals (780 F.3d 928 (9th Cir. 2015)), <https://casetext.com/case/taylor-v-yee-1>, E.T.: 08.09.2023.

¹⁴⁶ Bu haklı gerekçenin dışında, devletin para, zaman ve emek harcanmasını gerektiren bu külfeti, borçlu sigorta şirketinin üstüne yıkmak istemesi ise kabul edilemez.

dan bahsedilemez¹⁴⁷. Zira sigorta şirketi açısından zaten ifa zorunluluğu kalkmış bir alacak söz konusudur. Bu yönden, gerekli bildirimleri yapsaydı, sahibi hakkına kavuşurdu denilerek, sigorta şirketi zaten Güvence Hesabı'na devrettiği meblağı ikinci kez ödemeye mahkum edilemez.

Oysa 33/B maddesinde terk süresi, zamanaşımı süresinden kısa belirlenmiş olsaydı, yani henüz zamanaşımına uğramamış sigorta alacaklarının devri öngörülseydi, hak sahibi sigorta şirketinden tazminat talep edebilirdi¹⁴⁸. Zira bildirimlerin yapılmaması nedeniyle devirden haberi olmayan hak sahibi zamanaşımı dolmamış olmasına rağmen alacağından mahrum kalmış olacaktır. Nitekim bu dönemde sigorta şirketinin hak sahibine karşı ifa zorunluluğu devam etmektedir¹⁴⁹.

Nitekim Amerikan hukukunda da borçlunun yapılan bildirimle alacağın varlığından haberdar olan alacaklıya zaten zamanaşımına uğramış bir alacağı ödemekle yükümlü tutulması veya bildirim yapılmadığı için zamanaşımına uğramadığı kabul edilerek, ödemeye mahkum edilmesi söz konusu değildir. Bildirimin yapılmaması -ilgili alacak zamanaşımına uğramamış olduğu sürece- en çok bildirim yapılmadığı için uğranılan bir zarar varsa bunun tazminine yol açmaktadır¹⁵⁰. Kısaca, bildirim ve ilan yükümlülüklerinin ihlali sigorta şirketi bakımından, hak sahibinin zarara uğramasına yol açtığı ölçüde, bu zararın tazmini olabilir.

Son olarak sigorta şirketleri tarafından yapılacak bildirim ve ilanlara ilişkin masrafların makul miktarının da Güvence Hesabı tarafından karşılanması gerekir¹⁵¹. Zira devredilen bu alacaklardan yararlanacak olan kamudur.

3. Terk Süresinin Tespiti

Öncelikle, BankK'nin 62. maddesindeki düzenlemenin aksine, SK'nin 33/B maddesindeki düzenleme, isabetli bir şekilde zamanaşımı olarak ad-

¹⁴⁷ Bkz. **Battal**, s. 171.

¹⁴⁸ Ancak gerekli bildirimleri yapmasına rağmen terk süresi, zamanaşımından daha kısa olduğu için alacağı devretmek durumunda kalan sigorta şirketi de sorumlu tutulamaz. Zira devri, kanun gereği yaptığı gibi üzerine düşen yükümlülükleri de gereği gibi ifa etmiştir. İşte bu durumda sigorta şirketini sorumluluktan kurtaran bir hükmün kanuna koyulması özellikle gereklidir. Bkz. III/D/6 no.lu başlık.

¹⁴⁹ Bu durumda dahi, bildirim yapılmasının, alacağın zamanaşımına uğramasının koşulu olmadığı, hak sahibini devirden evvel alacağından haberdar etmek amacıyla yapılacağı hatırlanmalıdır.

¹⁵⁰ Bkz. I no.lu başlık.

¹⁵¹ Mesela California Eyaleti'nde borçlunun 2 Dolar'ı geçmeyecek şekilde bildirim masraflarını devri gereken haktan indirebileceği düzenlenmiştir. Bkz. "Holder Due Diligence", https://sco.ca.gov/Files-UPD/upd_duediligence.pdf, E.T.: 27.09.2023.

landırılmamıştır. Yine Sigorta Alacakları Yönetmeliği'nde sigorta alacaklarının tabi olduğu zamanaşımı süresinin TTK'ye göre belirleneceği ifade edilerek, BankK'de olduğu gibi ikili bir durumun yaratılmamış olması da yerindedir (m. 4). Buna karşılık 33/B'de ayrı bir terk süresinden de bahsedilmemiş, terk süresi zamanaşımı süresine eşitlenerek, düzenlenmiştir. Zira düzenlemede sigorta alacağının zamanaşımına uğradıktan sonra devrinden bahsedilmektedir.

Bu durumda, doğal olarak sigorta alacakları bakımından terk süresinin ne olduğu sorusu ortaya çıkar. Zira sigorta sözleşmesinden doğan alacakların tabi olduğu zamanaşımı TTK'de 1420. ve 1482. maddelerde düzenlenmiş ve iki, altı ve on yıllık üç farklı zamanaşımı süresi getirilmiştir.

Genel nitelikli 1420. maddeye göre “sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482. madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.” Bu yönden iki süre arasındaki ilişkide, iki yıllık sürenin sınırını altı yıllık süre belirler¹⁵². Daha somut bir ifadeyle sigorta ettiren riskin gerçekleştiğini, riskin gerçekleştiği tarihten beş yıl sonra öğrenip bunu sigorta şirketine ihbar ettiğinde, sadece bir yıllık zamanaşımı süresi kalmış demektir. Ancak sigorta tazminatına ilişkin talepler için, sorumluluk sigortaları açısından bir istisna getirilmiş ve sigorta olayının gerçekleşmesinden itibaren başlayacak, on yıllık farklı bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür (m. 1482/1). Az önceki örnek devam ettirilecek olursa, hâlâ beş yıllık bir süre olmasına rağmen, sigorta ettirenin ödemeyi reddeden sigorta şirketine karşı riskin gerçekleştiğini ihbar ettiği tarihten itibaren iki yıl içinde dava açması gerekecektir¹⁵³.

Bu bağlamda, sigorta alacaklarının tabi olduğu terk süresi de ihtimallere göre değişecektir. Örneğin, riskin gerçekleştiğine ilişkin bir ihbar yapılmadığı sürece, bir sigorta alacağının terk edilmiş sayılıp Güvence Hesabı'na devredilebilmesi için sigorta şirketinin sorumluluk sigortalarında on yıl, diğer sigortalarda ise altı yıl beklemesi gerekir¹⁵⁴. Öte yandan birikimli hayat

¹⁵² Bu konudaki tartışmalar için bkz. **Memiş**, Tekin: “Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımına İlişkin Eleştiriler ve Değerlendirmeler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, 2016, s. 1931-1943.

¹⁵³ Bkz. **Memiş**, Zamanaşımı, s. 1941-1942, 1943.

¹⁵⁴ Aslında bu hususta değişik ihtimaller gündeme gelebilir. Metinde işaret edildiği üzere bir ihbar olmasa da sigorta şirketi, riskin gerçekleştiğini kendiliğinden öğrenebilir ve sigorta bedelinin veya tazminatının ödenmesine ilişkin araştırmalarını yapıp, ödemeye

sigortalarında olduğu gibi bir riskin gerçekleşmesinin söz konusu olmadığı sigortalar sadece vadenin dolması ile başlayacak iki yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğundan bu tür sigortalarda terk süresi de hep iki yıl olacaktır. Kısaca terk süresi, sigorta alacağının ne olduğuna (sigorta tazminatı mı, bedeli mi yoksa haksız olarak ödenmiş sigorta primi mi¹⁵⁵), muacceliyet bağlamında sigorta şirketine riskin gerçekleştiğine dair bir ihbarın yapıp yapılmadığına ve sigortanın türüne göre değişecektir. Bu durumun bir karmaşa yaratacağı kolayca öngörülebilir. Bu nedenle terk süresinin, zamanaşımından ayrı olarak belirlenmesi daha uygun olurdu.

Diğer yandan 33/B maddesinde terk süresinin zamanaşımı süresi üzerinden belirlenmesi ile mülga SMK'deki on yıllık süre de düşürülmüştür. Böylece terk edildiği kabul edilecek alacakların sigorta şirketinin nezdinde bekletilmesi, böylece nemalanması uygun görülmemiş, bir an önce Güvence Hesabı'na aktarılarak, kamunun kullanımına tahsisi sağlanmak istenmiştir¹⁵⁶.

4. Sigorta Şirketinin Zamanaşımına Uğrayan Alacağı Ödemekle Yükümlü Tutulması

Sigorta alacaklarının Güvence Hesabı'na devriyle ilgili mevzuatta dikkat çeken bir başka husus da Sigorta Alacakları Yönetmeliği'nin 6/1. mad-

karar verebilir. Ancak hak sahibine ulaşmadığı sürece metinde işaret edildiği üzere 6 ve 10 yıllık süreleri beklemek durumunda kalacaktır.

Öte yandan, sorumluluk sigortalarında daha çok gündeme gelecek bir ihtimal olarak, riskin gerçekleşmesinden itibaren geçen on yıl boyunca sigorta ettiren gibi sigorta şirketinin de bundan haberi olmayabilir. Bu durumda, sigorta şirketi hak sahibinin 10 yıl sonra yaptığı başvuruyu dilerse zamanaşımı nedeniyle ret edebilir. Peki bu alacaklar da Güvence Hesabı'na aktarılacak mıdır? Daha önce bir alacağın devri için, üzerinde bir çekişmenin olmaması gerektiğinden bahsedilmişti. Bkz. **Rüzgar**, s. 73. Bu yönden sigorta şirketinin Güvence Hesabı'na karşı, ilgili sözleşme uyarınca sigorta tazminatı yahut bedeli alacağının doğmadığı gerekçesiyle devrini ret hakkının olduğu, düşüncesindeyim.

¹⁵⁵ Hatta doktrinde bu alacaklar hakkında, sebepsiz zenginleşmeye ilişkin TBK'nın 82. maddesindeki sürelerin uygulanması gerektiği savunulmaktadır. Bkz. **Memiş**, Zamanaşımı, s. 1940.

¹⁵⁶ Bkz. **Battal**, s. 149. Diğer yandan, terk süresinin ne kadar olacağı esas olarak devletin takdir yetkisindedir. Mesela Amerikan hukukunda, kanun koyucuların terk sürelerini giderek daha kısaltmasının bu hakların bir an önce devlete aktarılmasını sağlaması bakımından sahipleri için daha güvenli olduğu da savunulmaktadır. Zira bu haklar mesela iflas riski olan borçlu şirketin elinden alınarak bu tür bir risk taşımayan devlete emanet edilmektedir. Yine kısa terk süresi, bildirimlerin de -ilgili bilgi ve belgeler kaybolmadan- daha önce yapılmasını sağlayarak, alacaklının hakkına kavuşma ihtimalini yükseltecektir. Bu gerekçeler, doğal olarak bu ülkede emanetçi devir kanunlarının hâkim olduğu dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bkz. **Gregory**, s. 338 vd.

desinde yer almaktadır. Zira bu düzenlemede sigorta alacağının, zamanaşımını takip eden Haziran'ın on beşinci gününe kadar talepte bulunulması durumunda hak sahibine ödeneceği belirtilmiştir. Oysa bu sonuç zamanaşımı kurumunun mantığına tamamen aykırıdır. Zira SK'nın 33/B ve Sigorta Alacakları Yönetmeliği'nin 4. maddesinde atıf yapılan TTK'nin 1420. ve 1482. maddelerinde, düşürücü zamanaşımının düzenlendiği aşıkardır. Düşürücü zamanaşımının asli işlevinin borçluya ifadan kaçınma hakkını vermesi olduğu ise müteaddit defa dile getirildi. Yani borçlu zamanaşımına uğramış bir borcu dilerse ifa eder, ama buna zorlanamaz¹⁵⁷. Kaldı ki zamanaşımına uğramış bir alacağın talep edilmesi hâlinde ödenmesi zorunlu hale getirilecekse, bir zamanaşımı düzenlemesi yapılmasının gereği kalmaz. Üstelik sigorta şirketlerini zamanaşımına uğramış borcu ödemeye zorlayan hüküm Yönetmelik'le getirilmiştir. Oysa yönetmelikler kanunlara aykırı olamaz.

5. Sigorta Alacaklarının Güvence Hesabı'na Devrini Öngören Düzenlemelerin Taraflar Arasındaki Sözleşme İlişkisi Üzerindeki Etkisi

Üzerinde durulması gereken bir başka mesele de sigorta alacağının Güvence Hesabı'na devrini öngören düzenlemelerin hak sahibi ile sigorta şirketi arasındaki sözleşme ilişkisi üzerindeki etkisidir.

Amerikan hukukunda bu konuda ilgili hakkın devlete devri ile birlikte taraflar arasındaki sözleşme ilişkisinin sona ereceği, hak sahibinin bundan sonra bu sözleşmeye dayanarak bir bedelin kendisine ödenmesini isteyemeyeceği kabul edilmektedir¹⁵⁸. Yargıtay da yukarıda anılan kararında benzer bir sonuca ulaşmıştır. Nitekim kararda mevduat alacağının Fon'a devriyle birlikte, mevduat sözleşmesinin ve alacak hakkının tamamen sona ereceğini ifade etmiştir¹⁵⁹.

6. Sigorta Alacağını Devreden Sigorta Şirketinin Sorumluluktan Kurtarılması

33/B maddesi bağlamında gerek sigorta alacakları, gerek diğer hakların devriyle ilgili düzenlemeler için getirilecek eleştirilerden birisi de üzerine düşen yükümlülükleri dürüstçe yerine getirerek sigorta alacağını devreden

¹⁵⁷ Bkz. **Tutumlu**, s. 28; **Erdem**, Mehmet: Özel Hukukta Zamanaşımı, 1. Baskı, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2010, s. 351.

¹⁵⁸ Bkz. **Shestack**, s. 55, 56.

¹⁵⁹ Bkz. YHGK, T. 04.02.2021, E. 2017/50, K. 2021/33. Karar, Lexpera İçtihat Bankası'ndan alınmıştır.

sigorta şirketi lehine, bundan sonra yapılacak talepler, açılacak davalar karşısında alacağın devredildiği kurum tarafından savunulacağı, yargılama masrafları ve olası tazminatların bu kurum tarafından ödeneceğini öngören bir sorumsuzluk hükmünün getirilmemiş olmasıdır. Oysa kendi iradesi dışında kanun gereği -üstelik kendisine getirilen yükümlülükleri yerine getirerek- devreden sigorta şirketinin, hak sahibine karşı sorumluluktan kurtarılması, neticede hakkaniyetin de gereğidir.

E. Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemelerinin Bu Düzenlemeleri Yorum Tarzı ve Değerlendirmeler

Öncelikle, hak sahiplerince aranmayan sigorta alacaklarının Güvence Hesabı'na devrini öngören 33/B maddesi, SK yürürlüğe girdikten beş yıl sonra, 2012 yılında 6456 sayılı Kanun'la eklenmiştir. Bu ara dönemde, sigorta şirketleri bu tür alacakları Merkez Bankası'na devretmeye devam edince, mesele genelge¹⁶⁰ ve sektör duyurusu¹⁶¹ düzeyinde düzenlenmiştir. Her iki düzenlemede de sorun mülga 6762 sayılı TTK'nin 1268. maddesindeki zamanaşımı ve diğer genel hükümler üzerinden çözülmeye çalışılmıştır. Genelge'de ayrıca sigorta şirketlerine 50 TL ve üzerindeki alacaklar için muaccel oldukları tarihten itibaren altı ay içinde hak sahiplerini iadeli taahhütlü mektupla uyarma, bu miktarın altındaki alacaklar için ise internet sitesi üstünden ilan yükümlülükleri getirilmişti. Bu düzenlemelerde sigorta şirketlerine zamanaşımına uğrayan alacakları gelir olarak kaydetme yetkisi verilmiştir ki aslında bir alacağın devlete devrini emreden ayrık bir düzenleme olmadıkça, olması gereken sonuç da budur.

İlginç olan, Genelge'de sahiplerince aranmayan alacaklar için genel zamanaşımı süresi ve hükümlerinin uygulanacağı ve zamanaşımına uğrayan alacakların sigorta şirketi tarafından gelir olarak kaydedileceği belirtilmesine rağmen, bildirim ve ilan yükümlülüğünün getirilmiş olmasıdır. Oysa sigorta alacaklarının hangi koşullar altında zamanaşımına uğrayacağı 6762 sayılı TTK'nin 1268. maddesinde zaten belirlenmişti ve bu düzenlemede bir alacağın zamanaşımına uğraması için öncesinde bir bildirim veya ilan yükümlülüğü getirilmiş değildi.

Ancak daha ilginç olanı Yargıtay'ın da bu hususlar üzerinde durmadan Genelge ile getirilen bildirim yükümlülüğüne sonuç bağlamış olmasıdır: Hayat sigortasından doğan sigorta bedelinin ödenmesi için açılan davada, ilk derece mahkemesi davayı zamanaşımına uğrayan alacağın Hazine'ye akta-

¹⁶⁰ 2008/27 sayılı Hak Sahiplerince Aranmayan Paralar Hakkında Genelge.

¹⁶¹ 2008/15 sayılı Sektör Duyurusu.

rılmasında usulsüzlük olmadığı gerekçesiyle ret etmiştir. Yargıtay ise bu sırada alacakların devlete devrini emreden bir yasal düzenleme olmamasına rağmen, 2008/27 sayılı Genelge'yle getirilen ilan yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediğinin belli olmadığı gerekçesiyle, kararı bozmuştur¹⁶².

33/B maddesinin SK'ye eklenmesinden günümüze kadar geçen sürede ise konu ile ilgili tespit edebildiğim kadarıyla, sınırlı sayıda karar verilmiştir. Bunlardan sadece biri Yargıtay kararıdır. Yüksek Mahkeme bu kararında ilginç bir şekilde, 33/B maddesi ve Yönetmelik'te bir alacağın Güvence Hesabı'na aktarılması için getirilen koşulların yerindeliği, örneğin bildirim yükümlülüğünün ihlalinin Güvence Hesabı'na yapılan devrin geçerliliği ve sigorta şirketinin sorumluluğu üzerine etkisinin ne olabileceği vb hususlar bir yana, bu koşulların var olup olmadığı hususunda dahi hiç bir tartışma yapmamıştır. BAM tarafından verilen kabul kararı, sadece davanın TTK'nin 1420. maddesi uyarınca iki yıllık zamanaşımı süresi geçtikten sonra açıldığı ve sigorta şirketinin de zamanaşımı definde bulunduğu gerekçesiyle bozulmuştur¹⁶³. Kararda ilgi çeken bir diğer husus ise dava dilekçesinde sigorta bedelinin Güvence Hesabı'na aktarılması nedeniyle ortaya çıkan zararın tazmini talep edilmiş olmasına rağmen, Yargıtay'ın zarar olarak sigorta bedeli miktarı talep edildiği için, davayı, sigorta sözleşmesinden doğan sigorta bedelinin tahsiline ilişkin alacak davası olarak kabul etmesidir. Yani Yüksek Mahkeme sigorta alacağının Güvence Hesabı'na aktarımı nedeniyle bir zararın doğup doğmayacağı ve bu bağlamda bir dava açılıp açılmayacağı meselesini tartışmaktan da kaçınmıştır.

SK'nin 33/B maddesi ve Sigorta Alacakları Yönetmeliği'nin uygulandığı kararların ekseriyeti BAM kararlarıdır. Bunlardan birisi özellikle eleştiriye açıktır. Nitekim Mahkeme, sigorta bedelinin zamanaşımına uğradıktan sonra Güvence Hesabı'na aktarılmış olmasına rağmen, bildirim ve ilan yükümlülüklerini gereği gibi yerine getirmediği için sigorta şirketini, sigorta alacağını tekrar ödemeye mahkum etmiştir¹⁶⁴. Oysa, sigorta alacağı zamanaşımına uğradıktan sonra devredildiği sürece, sigorta şirketi ihbar yükümlülüğünü ihlal ettiği için sigorta bedelini tekrar ödemeye zorlanamaz. Zira söz konusu borç onun açısından ödeme zorunluluğu kalkmış eksik bir borç

¹⁶² Bkz. Yarg. 17. HD, T. 13.06.2019, E. 2016/13523, K. 2019/7468. Karar, Lexpera İçtihat Bankası'ndan alınmıştır

¹⁶³ Bkz. Yarg. 4 HD, T. 18.04.2022, E. 2021/10169, K. 2022/7334. Karar, Lexpera İçtihat Bankası'ndan alınmıştır.

¹⁶⁴ Bkz. İzmir BAM 11. HD., T. 15.1.2020, E. 2019/3309, K. 2020/45. Karar, Lexpera İçtihat Bankası'ndan alınmıştır

haline gelmiştir. 33/B ve Yönetmelik’le getirilen bildirim yükümlülükleri bu durumu değiştirmez; borcu tam borç hâline dönüştürmez. Bildirim yükümlülüğünün ihlali; bu nedenle bir zarar doğarsa, bunun tazmini olabilir¹⁶⁵.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öncelikle, Türk hukukunda hak sahiplerince aranmayan alacak ve diğer hakların devlete devrini öngören düzenlemeler dağınıktır. Oysa bu konunun -ABD’de olduğu gibi- devri öngörülen hakkın kendine has özelliklerinin gözetildiği, ancak temel ilkelerin ortaya koyulmasını sağlayacak genel bir kanunla düzenlenmesi, yeknesak bir uygulamanın ortaya çıkmasını sağlaması bakımından daha yararlı olabilir.

Terk edilen alacak ve diğer hakların devlete devri, ülkemizde olduğu gibi diğer ülkelerde de meşru bir kurum olarak görülmekte ve çok uzun bir zamandır yapılmaktadır. Bu meşruiyetin iki temel dayanağından birisi; hakkın ve sahibinin korunması, hakkın nihayetinde sahibine iadesi amacıyla devlete devredildiğinin kabul edilmesidir. Bu amacın varlığının göstergesi ise sahibine her daim hakkının iadesini isteme yetkisinin verilmesidir. Nitekim emanetçi devir kanunları güttüğü bu amaç nedeniyle daha tüketici lehine ve çağdaş kanunlar olarak kabul edilmektedir¹⁶⁶. Oysa Türk hukukunda sahiplerince aranmayan alacak ve diğer hakların, devlete kalıcı olarak devri öngörülmüştür. Üstelik zaman içinde yapılan; hakkın devredildiği kurum nezdindeki bekleme sürelerinin kaldırılması, terk sürelerinin kısaltılması, ilgili kamu kurumunun bildirim yükümlülüklerinin kaldırılması gibi değişikliklerle daha da geriye gidilmiştir. Bu tutum, modern devir kanunlarının mantığı ile çeliştiği gibi, özellikle alacaklının mülkiyet hakkının ihlali bakımından problemlili bir tercihtir. Dolayısıyla hak sahiplerine devlete (devredilen kuruma) karşı süresiz olarak hakkının iadesini talep yetkisi verilerek, bu düzenlemelerin meşruiyetinin güçlendirilmesi, çağdaş hale getirilmesi gerekir. Ayrıca bu değişikliklerle birlikte bu yasal düzenlemelerin amaçları da revize edilmelidir. Sahibince aranmayan hakkın devlete devriyle kamunun yararına kullanılmak üzere ek gelir elde edilmesi amacı dışında, bu hak ve alacakların borçlu şirketin elinde, iflas vb nedenlerle kaybolması tehlikesine karşı korunarak, sahibine iadesinin sağlanması amacının güdüldüğü de kanuna eklenmelidir. Bu şekilde, mülkiyet hakkı ihlallerine ilişkin itirazların da büyük oranda ortadan kalkacağı düşüncesindeyim.

¹⁶⁵ Bkz. III/D/2 no.lu başlık.

¹⁶⁶ Aynı yönde **Shestack**, s. 51.

Önemli bir husus olarak ilgili düzenlemelerde, bir hakkın devlete devri için geçmesi aranan sürelerin “zamanaşımı” süreleri değil, “terk süreleri” olduğunun açıkça belirtilmesi gerekir. Nitekim kanun koyucunun BankK'nin 62. maddesinde olduğu gibi terk süresini zamanaşımı olarak niteleyen yahut SK'nin 33/B maddesinde olduğu gibi terk süresini zamanaşımı üzerinden belirleyen tutumu, uygulamada karmaşanın ortaya çıkmasına ve hakkaniyete aykırı kararların verilmesine yol açmaktadır.

Aynı şekilde, gerek SK ve BankK, gerek ilgili Yönetmeliklerdeki zamanaşımına uğramış alacak veya diğer hakların, yapılan bildirim üzerine ortaya çıkması hâlinde sahibine ödeneceğine işaret eden ifadelerin de kaldırılması gerekir. Zira bu şekilde zamanaşımı kurumunun mantığı ortadan kaldırılarak, uygulanamaz hale getirilmektedir. Halbuki bu düzenlemelerle, zamanaşımının borcu eksik borç hâline getireceğini söyleyen genel ilkeye istisna yaratılamaz. Zira bir hakkın devlete devrinin öngörölmüş olması tek başına, devlete devri öngörölen bir alacak ile devir dışında bırakılan alacak bakımından böyle bir farkın yaratılmasını sağlayacak haklı bir gerekçe değildir.

Sigorta alacakları dahil, terk edildiği için devlete devri öngörölen tüm haklar bağlamında, bizzat bu hakkın devredileceği kuruma da hak sahibine karşı bildirim yükümlölükleri getirilmelidir. Sadece ilan, yeterli bir bildirim olamaz. Bu bağlamda, sahibince aranmayan alacağın devlete devri sürecinde, hak sahibinin karşısındaki tek muhatap olarak borçlu sigorta şirketinin (veya bankanın) bırakılması da adil ve doğru değildir. Sigorta şirketinin hak sahibine yapacağı bildirim ve ilanlar, devletin hak sahibini devir konusunda bilgilendirme yükümlölüğünü kaldırmayacağı gibi, devlet tarafından yapılacak bildirim yerine geçip, onun doğuracağı sonuçları doğuramaz. Bu bağlamda mülkiyet hakkına müdahalenin hukuka uygunluk koşulu olarak uygun ve yeterli bildirim yapılmamasına ilişkin sonuçlar da sadece bu bildirim asıl yükümlölüsü olan ve alacaktan asıl yararlanan devletin üstünde doğmalıdır. Yoksa sigorta şirketinin bildirim yükümlölüğünü ihlaline bağlanabilecek yaptırımlar, hak sahibi ile arasındaki özel hukuk ilişkisinin tabi olduğu hükümler dairesinde belirlenebilir. Bu yönden ihbar yükümlölüklerinin ihlalinin yaptırımı hak sahibinin bu nedenle uğradığı zararın tazmini olabilir. Yoksa ihbar yükümlölüklerinin ihlalinin, alacağın zamanaşımına uğrayıp uğramaması bakımından bir etkisi yoktur. Yine mesela kanun koyucunun alacağın, zamanaşımına uğradıktan sonra devrini öngördüğü durumlarda, hak sahibinin bildirim yapılsaydı alacağına kavuşacağı, ancak yapılmadığı için devlete devir yoluyla hakkından mahrum kaldığı vb gerekçeyle tazminat talep edilemez. Zira zamanaşımı ile birlikte, sigorta şirketinin borcu ifa zo-

runluluğu kalkmıştır. Ayrıca sigorta şirketi tarafından yapılacak bildirimlerin zamanının, hakkın devrinden önce sahibine iadesini sağlamak amacıyla zamanaşımından evvelki bir dönemde ve uygun sayıda olması gerekir.

Diğer yandan bildirim yükümlülüğünün ihlaline idari veya cezai bir yaptırımın bağlanması, hak sahibine karşı bildirim yükümlülüğü getirilmesinin kamu düzeniyle veya yararı ile ilgili olmaması nedeniyle mümkün olmadığı düşüncesindeyim¹⁶⁷. Bu tür bir yaptırım artık sahibince aranmadığı kabul edilen alacağın, devlete bildirilmesi ve devriyle ilgili yükümlüklerin ihlali için söz konusu olabilir.

¹⁶⁷ Bu yönde **Battal**, s. 168.

KAYNAKÇA

- Akça**, Kürşat: “Anayasa Mahkemesi Kararlarında Mülkiyet Hakkı”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, Özel Sayı, 2015, s. 543-596.
- Aküzum**, Ural: İçtihat ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.
- Altan**, Alparslan: Mülkiyet Hakkı, Güvencesi ve Korunması, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008.
- Ateş**, Hüseyin: “Güvence Hesabı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 108, 2013, s. 349-362.
- Ausness**, Richard C.: “The Role of Trust Protectors in American Trust Law”, Real Property, Trust and Estate Law Journal, Vol. 45, 2010, s. 319-354.
- Auten**, David C.: “Modern Rationales of Escheat”, University of Pennsylvania Law Review, Vol. 112, No. 1, 1963, s. 95-134.
- Barın**, Taylan: “Bankalarda Unutulan Mevduat ve Sair Kıymetlerin Zamanaşımına Uğramasının Hukukun Genel İlkelerine ve Anayasaya Aykırılığı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 29, S. 122, 2016, s. 74-98.
- Battal**, Ahmet: “Mevduatta Zamanaşımı Konusundaki Mevzuatın ve Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi”, BTHAE Banka Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 2007, s. 141-187.
- Baymuş**, Turgut/Acar, Eray: “Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararlarının Bağlayıcılığı Üzerine Bir Değerlendirme”, Dumlupınar Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S. 11, 2023, s. 119-128.
- Berkley**, Robert E.: “Escheat of Corporate Intangibles: Will the State of the Stockholder’s Last Known Address Be Able to Enforce Its Right?”, Notre Dame Law Review, Vol. 41, Iss. 4, 1966, s. 559-578.
- Biek**, John A.: “State Law & State Taxation Corner, s. 49-59, https://www.nge.com/portalresource/lookup/poid/Z1tOI9NPluKPtDNIqLMRV56Pab6TfzcRXncKbDtRr9tObDdEnG3Co0!/arFile.name=/Biek_abandonedproperty.pdf, E.T.: 04.03.2023.
- Bozkurt**, Tamer: “Bankacılık Kanunu’nun 62. Maddesinin Hukukî Niteliği, Uygulama Alanı ve Mülkiyet ve Miras Hakkı Yönünden Anayasa’ya

Aykırlığı Sorunu”, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, C. 3. S. 1, 2017, s. 23-46.

Callahan, Charles C.: “Statutes Of Limitation – Background”, Ohio State Law Journal, Vol. 16, Iss. 2, 1955, s. 130-139.

Çeker, Mustafa: Hukuki Yönüyle Banka Mevduatı, Karahan Kitabevi, Adana 2004.

DeCarrera, Kimberly: “The Holder’s Introduction to Unclaimed Property”, <https://decarreralaw.com/unclaimed-property/introduction-to-unclaimed-property/>, E.T.: 12.02.2023.

Dorner, David P./**Lima**, Sara A.: “Is ‘Interest’ on Unclaimed Property A Constitutional Requirement?”, <https://www.reedsmith.com/en/perspectives/2019/09/is-interest-on-unclaimed-property-a-constitutional-requirement>, E.T.: 02.09.2023.

Erdem, Mehmet: Özel Hukukta Zamanaşımı, 1. Baskı, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2010, (Zamanaşımı).

Erdem, Mehmet: “5411 sayılı ‘Bankacılık Kanunu’nun Zamanaşımı Başlıklı 62. Maddesi ve 2308 sayılı ‘Şirketlerin Müruruzamana Uğrayan Kupon, Tahvilat ve Hisse Senedi Bedellerinin Hazineye İntikali Hakkında Kanun’ Çerçevesinde İnceleme ve Değerlendirmeler”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi No. 73-74, 2010, s. 99-119, (Bankacılık).

Erem, Faruk/**Altıok**, Akın/**Tandoğan**, Halük: Bankalar Kanunu Şerhi, 6. Bası, BATİDER, Ankara, 1975.

Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, (Borçlar).

Eren, Fikret: Mülkiyet Hukuku, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2023.

Garrison, Ray H.: “Escheats. Abandoned Property Acts, and Their Revenue Aspects”, Kentucky Law Journal, Vol. 35, Iss. 4, 1947, s. 302-317.

Gregory, Teagan J.: “Unclaimed Property and Due Process: Justifying ‘Revenue – Raising’ Modern Escheat”, Michigan Law Review, Vol. 110, Iss. 2, 2011, s. 319-345.

Guttel, Ehud/**Novick**, Michael T.: “A New Approach to Old Cases: Reconsidering Statutes of Limitation”, The University of Toronto Law Journal, Vol. 54, No. 2. 2014, s. 129-182.

Kalender, Süleyman: “Banka Mevduatı Zamanaşımı”, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1, 2018, s. 14-36.

- Kendigelen, Abuzer/Çonkar, M. Halil:** “Zamanaşımına Uğrayan Kâr Payı Alacağı Konusundaki Özel Düzenleme”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 205-224.
- King, William S.:** “A Bridge Too Far: Due Process Considerations in State Unclaimed-Property Law Enforcement”, Suffolk University Law Review, Vol. XLV, No. 4, 2012, s. 1249-1270.
- Koç, Elif:** Zamanaşımına Uğramış Mevduat Alacakları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Mayo, K. Reed:** “Virginia’s Acquisition of Unclaimed and Abandoned Personal Property”, William & Mary Law Review, Vol. 27, Iss. 2, 1986, s. 409-442.
- Meadows, James D.:** “Revisions in Abandoned and Unclaimed Property Legislation: A Look at the 1981 Uniform Unclaimed Property Act and West Virginia’s Revised Uniform Act”, West Virginia Law Review, Vol. 85, Iss. 5, 1983, s. 969-994.
- Memiş, Tekin:** “Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımına İlişkin Eleştiriler ve Değerlendirmeler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, 2016, s. 1931-1943, (Zamanaşımı).
- Memiş, Tekin:** “Güvence Hesabının Taşımının 100 Km. Altında Olması Nedeniyle Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Kapsamında Ödeme Yapmayı Reddetmesi Hukuka Uygun mudur?”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 1, 2012, s. 129-150.
- Millar, Ethan D./Heyman, Scott/Noe, Charolette:** “Building a Better Unclaimed Property Act”, The Business Lawyer, Vol. 73, 2018, s. 711-761.
- Öz, Büşra:** Türk Hukukunda Güvence Hesabı, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2022.
- Özel, Sadullah:** “Kamulaştırmada Gerçek Karşılık Hakkı ve Pazar Değeri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 109, 2013, s. 93-128.
- Reisoğlu, Seza:** Bankacılık Kanunu Şerhi, C. I, 2. Baskı, Yaklaşım Yayınları, Ankara 2015.
- Riley, Alyca:** “Unclaimed Life Insurance Proceeds and The Duty to Search: Who is The True Beneficiary?”, Baylor Law Review, Vol. 68, No. 3, 2016, s. 819-845.
- Robert Jr, Johnson/Brandt, Wendt:** “Unclaimed Property: Should You Give Escheat?”, <https://www.afponline.org/docs/librariesprovider8/>

default-document-library/unclaimed-property---should-you-give-escheat---8-29-19.pdf?sfvrsn=95bb1a6b_2, E.T.: 03.03.2023.

- Russell, R. Jason/Grzaslewicz, D. Barnaby:** “Unclaimed Property: Holder Beware”, <https://www.morrisnichols.com/assets/htmldocuments/BylinedArticles/UnclaimedPropertyHolderBeware4-529-0747.pdf>, E.T.: 04.03.2023.
- Rüzgar, Yurdağül:** “Mevzuat, Yargıtay Kararları ve Doktrin Işığında Mevduatta Zamanaşımının Değerlendirilmesi Mevduatın İade Edilmesinin Hukuki Sonuçları”, *Bankacılar Dergisi*, S. 63, 2007, s. 71-96.
- Saatci, Serhat:** “Meslek Örgütlenmelerinden Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına”, *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, C. 2, S. 2, 2021, s. 213-232.
- Saltzman, Michael I.:** “Providing Protection In State Unclaimed Property”, *Tax Notes*, 2000, s. 1599-1623, <https://www.americantaxpolicyinstitute.org/wp-content/uploads/2017/02/saltzman.pdf>, E.T.: 05.07.2023.
- Sarı, Mehmet:** *Takip Hukukunda Zamanaşımı*, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2007.
- Sentell Jr., R. Perry:** “Escheat, Unclaimed Property, and Supreme Court”, *Case Western Reserve Law Review*, Vol. 17, Iss. 1, 1965, s. 50-82.
- Shestack, Jerome J.:** “Disposition of Unclaimed Property – A Proposed Model Act”, *Illinois Law Review*, Vol. 46, No. 1, 1951, s. 48-80.
- Şener, Oruç Hami:** *Banka Mevduatı ve Hukuki Niteliği*, 2. Basım, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- Şit İmamoğlu, Başak:** “Mevduatta Zamanaşımı”, *BATİDER*, C. XXXI, S. 1, 2015, s. 163-188.
- Trost, Charles A./Houghton, Michael/Grzaslewicz, Barnaby/Wolff, Kaitlin D./Orzeske, Benjamin:** “The Revised Uniform Unclaimed Property Act: A Response to Issues Raised in *The Business Lawyer*, Volume 73, Issue 3”, *The Business Lawyer*, Vol. 74, No. 3, 2019, s. 789-800.
- Tutumlu, Mehmet Akif:** *Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008.
- Türk, Hikmet Sami:** *Ticaret Ortaklarının Birleşmesi*, *BATİDER*, Ankara 1986.
- “,”: *Illinois Law Review*, Vol. 46, No. 1, 1951, s. 82-99.
- ?, ? : “Insurance Proceeds Under Abandoned Property Laws”, *Notes, The Yale Law Journal*, Vol. 58, No. 4, 1949, s. 628-638.